

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

**”Han är lärare liksom, han bestämmer,
han kanske inte tyckte att jag nådde dom målen.”**

En undersökning om vad elever i åk 9 uppfattar som betygsgrundande i musik

Hanna Flensner och Linda Löwenmark

LAU350

Handledare: Kenneth Helgesson

Examinator: Mats Hermansson

Rapportnummer: HT06-1190-13

Abstract

Examinationsnivå:	Examensuppsats (10 p)
Titel:	”Han är lärare liksom, han bestämmer. Han kanske inte tyckte att jag nådde dom målen”, En studie av vad elever i åk 9 uppfattar som betygsgrundande i ämnet musik
Författare:	Hanna Flensner, Linda Löwenmark
Termin och år:	HT 2006
Institution:	Kultur, estetik och medier
Handledare:	Kenneth Helgesson
Rapportnummer:	HT06-1190-13
Nyckelord:	betyg, betygsgrunder, betygskriterier, musik, elever, kursplan, beteende

Studiens syfte är att undersöka vad elever i år 9 uppfattar som betygsgrundande i ämnet musik samt jämföra det med vad deras undervisande lärare säger sig bedöma. Utgångspunkten för studien var ett resultat i den Nationella utvärderingen av grundskolan, NU-03, där det framkommit att det finns en stor diskrepans mellan musklärare och deras elevers uppfattningar om betygsgrunderna. Vi valde att i denna undersökning använda oss av en kvalitativ metod i form av intervjuer med både elever och deras undervisande lärare. Undersökningen omfattar sammanlagt tre lärare och 26 elever. Vi hoppas med den här studien kunna bidra till kunskap om elevers uppfattningar kring betyg i musik och därmed hjälpa till att minska den diskrepans som finns mellan lärare och elever angående detta.

I ett av tre fall så visar vår studie att lärare och elever har en relativt samstämmig syn på betygsgrunderna och att det som eleverna lyfter fram speglas av vad deras lärare sagt om betygsgrunderna. I de två andra fallen visar sig diskrepansen, som togs upp i NU-03, tydligare. Den största orsaken till oenigheten mellan lärare och elever verkar grunda sig på att eleverna inte är tillräckligt informerade om de betygskriterier som läraren säger sig gå efter. Vad eleverna på de tre skolorna uppfattar som betygsgrundande skiftar beroende på vad läraren lagt fokus på i undervisningen. Överlag upplever eleverna att de bör kunna grunderna på gitarr, trummor, synt och sång för att bli Godkända. De säger också att skriftliga prov, praktiska uppspel och musicerande på fritiden spelar stor roll för betyget. Anmärkningsvärt är att eleverna också lägger stor vikt vid sitt beteende som en viktig faktor för betyget.

Förord

Författarna bakom detta arbete heter Hanna Flensner och Linda Löwenmark. Vi träffades för första gången 2001, då vi påbörjade vår utbildning på Lärarprogrammet i Göteborg. Vi har båda två ämnet musik som första inriktning i vår utbildning. Hanna har samhällskunskap som andra ämne, och Linda har spanska. Att vi valde att göra detta arbete tillsammans var inte något som var planerat. Efter att ha läst olika inriktningar sedan vi gick tillsammans på Musikhögskolan träffades vi igen i den sista kursen i det allmänna utbildningsområdet. Över ett antal koppar kaffe kom vi fram till att vi båda var intresserade av den komplexitet som vi tycker finns i att bedöma och betygssätta elever i musikämnet. Vi var båda intresserade av att undersöka detta område närmare, då vi som blivande musiklärare har ett ansvar att se till att vår betygssättning blir så rättvis som möjligt. Därför föll det sig naturligt för oss att skriva ett arbete tillsammans.

Arbetet i sig har stundom gått trögt och stundom flutit på bra, men vi har hela tiden haft bra stöd av varandra, och på det stora hela tyckt att det har varit roligt att skriva detta arbete. Vi tycker också att vi har haft ett mycket bra samarbete. Det mesta av skrivarbetet har vi gjort tillsammans och många diskussioner och intressanta idéer har uppkommit på vägen.

Förutom att tacka varandra vill vi även passa på att rikta ett varmt tack till våra nära och kära för det tålamod de visat under den intensiva period som vi arbetat med uppsatsen. Vi tackar också vår handledare för att han har stått ut med våra idoga frågor och slutligen vill vi ge var sin ros till alla, både lärare och elever, som medverkat i vår undersökning. Era tankar och synpunkter har bidragit till viktig kunskap, både för oss författare och för alla andra som vi hoppas kommer att ta del av resultaten i denna uppsats.

Trevlig läsning!

Hanna Flensner och Linda Löwenmark

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Metod och material	6
2. Bakgrund	6
2.1 Nationella utvärderingen av grundskolan 2003, NU-03	6
2.2 Det svenska betygssystemet	8
Nationella kursplanen	9
Nationella kursplanen i Musik	10
2.3 Tidigare forskning	12
3. Metod	13
3.1 Val av metod	13
3.2 Urval	14
3.3 Genom förande av intervjuerna	15
3.4 Etik.....	15
3.5 Undersökningens tillförlitlighet	16
4. Resultatredovisning	16
4.1 Skola 1	16
Läraren	16
Eleverna	19
4.2 Skola 2	21
Läraren	21
Eleverna	23
4.3 Skola 3	24
Läraren	24
Eleverna	27
5. Diskussion	29
5.1 Avslutande diskussion.....	34
Referenser	36
Bilagor	38

1. Inledning

Skolan är ofta föremål för debatt i alla möjliga och omöjliga sammanhang. I valrörelsen 2006 sattes ett särskilt hårt tryck på skolfrågan då folkpartiet gjorde just denna fråga till en av sina hjärtefrågor. Något som har varit föremål för debatt inte bara under detta år, utan under många år är betygssystemet. Sedan införandet av det målrelaterade betygssystemet 1994 har rapporter och debattartiklar duggat tätt i ämnet. En stor knäckfråga har varit hur man skall gå tillväga för att göra den individuella bedömningen i ett målrelaterat betygssystem likvärdig. Hur kan vi säkerställa att det ställs samma krav och att elever bedöms utefter samma krav överallt i landet? Denna fråga är viktig, inte minst för eleverna eftersom deras betyg kan komma att spela stor roll för dem under deras eventuella fortsatta studietid, och/eller yrkesverksamma liv. Eftersom eleverna inte heller har rätt att överklaga ett betyg (*Bedömning och betygssättning*, 2001:19) handlar en likvärdig och rättvis betygssättning också om en rättsäkerhet för eleverna. I arbetet med att det nya betygssystemet infördes poängterade också den då sittande regeringen att det även är viktigt att betygssättning går rätt till ur ett nationellt perspektiv, eftersom betygen används som ett mätverktyg för att jämföra och säkerställa kunskapsstandarden i alla skolor runt om i landet. (*Betyg med lika värde? – En granskning av statens insatser*, 2004:16). Det finns med andra ord flera argument för att bedömningen av elever skall vara så likvärdig som möjligt.

Detta var en av de frågor som Skolverket fokuserade på 2003 när de genomförde en nationell utvärdering av grundskolan. Bland annat ställdes frågor kring kursplaner och betygskriterier. I utvärderingen framkom en enligt oss anmärkningsvärd aspekt i ämnet musik. Endast hälften av eleverna sade sig veta *ganska* eller *mycket bra* vad som står i kursplanen för ämnet musik. Motsvarande fick musiklärarna frågan om de i sin tur tyckte att de hade informerat eleverna om vad som står i kursplanen. Hela 92 procent svarade då att de ansåg att detta stämde *ganska* eller *mycket bra* (*Nationella utvärderingen, NU-03*, 2003:97). Vi ser alltså att det är en stor skillnad mellan vad lärarna anser sig förmedla och vad eleverna uppfattar angående vad målen i musik är. Lärarna har en skyldighet att ge eleverna information om de mål och kriterier som de jobbar efter, de har rätt till delaktighet i dessa. Hur ska eleverna kunna uppleva rättvisa betyg om de inte vet vad som krävs?

Mot bakgrund av den nationella utvärderingen tycker vi att det är angeläget att undersöka vari diskrepansen mellan lärarnas och elevernas uppfattningar ligger. Därför kommer denna uppsats att behandla detta ämne. En utförligare beskrivning av den nationella utvärderingen finns på s.6. Som blivande musiklärare känns det viktigt att undersöka detta närmare. Om eleverna inte uppfattar det som läraren säger sig förmedla, vad tror de då att deras betyg grundar sig på? Denna uppsats är ett led i arbetet med att öka förståelsen för elevernas perspektiv på något av det viktigaste och mest debatterade i skolan, betygssättningen. Om vi som lärare kan få en bättre inblick hur elever tänker, kan vi också förbättra vårt sätt att kommunicera med dem och därmed undvika missförstånd och otydligheter.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka vad elever i åk 9 uppfattar som betygsgrundande i ämnet musik samt jämföra det med vad deras undervisande lärare säger sig utgå från vid sin bedömning. Vi utgår i vår undersökning ifrån följande frågeställningar:

- Vad definierar elever och lärare som betygsgrundande i ämnet musik?
- Hur väl stämmer elevernas uppfattning av vad som är betygsgrundande överens med det lärarna säger sig bedöma?

1.2 Metod och material

Uppsatsen är baserad på litteraturstudier och kvalitativa intervjuer med musiklärare och deras elever i tre klasser i årskurs 9. En mer detaljerad beskrivning av intervju delen i undersökningen presenteras på s.14.

Vi har under våra litteratursökningar funnit flera exempel på examensuppsatser där bedömning och betygssättning tas upp utifrån elevernas perspektiv, men de har till största delen baserats på enkätundersökningar. Åtskilliga böcker finns om problematiken kring det målrelaterade betygssystemet och svårigheterna för lärare att använda det men mindre forskning finns att tillgå om elevernas uppfattningar kring detsamma. Att hitta tidigare forskning inom detta område som rör just vårt ämne, musik, har varit mycket svårt. Främst har vi utgått från material på Skolverkets hemsida, där mycket publikationer finns som rör det målrelaterade betygssystemet.

2. Bakgrund

2.1 Nationella utvärderingen av grundskolan 2003, NU-03

År 2003 gjordes en nationell utvärdering av grundskolan, NU-03. Denna utvärdering var en uppföljning av den första större utvärderingen av det här slaget, som gjordes 1992. Utvärderingens syfte 1992 var att ”skapa en helhetsbild av den svenska grundskolans verksamhet och måluppfyllelse” (NU-03, 2003:10). Under tiden mellan 1992 och 2001 förnyades dock skolans uppdrag och förutsättningarna för verksamheten ändrades så pass mycket att Skolverket beslutade att genomföra en ny nationell utvärdering. Denna skulle komma att utföras under våren 2003. NU-03’s huvudsyfte var att:

- ge en helhetsbild av måluppfyllelsen i grundskolan, ämnesvis och i ett övergripande perspektiv
- visa på förändringar sedan den nationella utvärderingen 1992
- peka på behov av insatser (NU-03, 2003:10)

NU-03 innefattade enkäter i 16 av grundskolans ämnen men också ämnesprov och processtudier i ett mindre antal ämnen, därav bland annat musik. Utvärderingen genomfördes i slutet av våren 2003 med 6788 elever i årskurs 9. Även föräldrar och lärare ingick i undersökningen. Bortfallet från samtliga elevenkäter var 10,2 procent. Förutom elever i årskurs 9, så innefattar NU-03 också ett stort antal elever i årskurs 5 och deras lärare, men dessa resultat kommer inte att behandlas i denna uppsats.

Liksom 1992 års utvärdering av musikundervisningen i årskurs 9, så hade också NU-03 som huvudsyfte att ta reda på hur det som står i läroplanen speglar innehållet av den dagliga musikundervisningen. 1994 fick vi en ny läroplan, Lpo-94, och år 2000 gjordes en revidering av de nationella kursplanerna, Kp 2000, och NU-03 utgår följaktligen från innehållet i Lpo 94 och Kp 2000. I och med att kursplanen i musik är relativt ny så är denna utvärdering av största intresse, då den visar en tendens av hur Kp 2000 behandlats och bearbetats ute i skolorna. I ämnesrapporten för ämnet musik¹ som publicerades 2005, redovisas och analyseras dessa resultat från NU-03 djupare. Ett led i utvärderingen var en större enkät som utgick till eleverna i ämnet musik. Enkäten innehöll 46 frågor som behandlade bland annat musikaktiviteter på fritiden, målen i musik, betyg och bedömning, arbetssätt på lektionerna, elevinflytande och eventuell datoranvändning. I enkäten fanns också en hel del standardiserade frågor, som såg likadana ut för alla ämnen, detta för att man sedan skulle kunna jämföra svaren från de olika ämnena med varandra.

För att få en så rättvis och verklig bild av elevernas förhållande till musik och musikundervisning som möjligt, så fanns det i NU-03 också en del öppna frågor där eleverna själva kunde formulera sina tankar med egna ord. I ämnet musik gjordes också inom ramen för NU-03 processtudier, vilket innebar elevportföljer och läraranteckningar från tio klasser, under tre utvalda musiklektioner. Eleverna fick i uppgift att svara på frågor om musikundervisningens innehåll, vad de lärt sig och vad som varit lätt och svårt. Lärarna i sin tur fick göra en beskrivning av sina intentioner av samma musiklektioner, deras innehåll och hur de genomförts. De ombads även att göra en utvärdering av de tre musiklektionerna (*NU-03, Musik*, 2005:95-120).

Bland annat ställdes frågan om var eleverna tror att de har lärt sig mest i olika ämnen. I elevernas svar urskiljer sig speciellt musik och idrott. I dessa ämnen menar nästan en tredjedel av eleverna att de har lärt sig allt eller det mesta av vad de kan någon annanstans än i skolan. En tredjedel av eleverna svarar också att de lärt sig lika mycket i dessa ämnen utanför skolan som i skolan. Utvärderingen konstaterar också att likvärdigheten i vilka kunskaper som eleverna utvecklar i musikämnet varierar kraftigt mellan olika skolor, och även att elevernas betygsnivå har ett samband med föräldrarnas utbildningsnivå och inställning till musik (*NU-03*, 2003:58). Detta skulle möjligtvis belysa det som framkommer i elevernas svar, att de kunskaper de har i musik till stor del har införskaffats utanför skolan.

En annan fråga som togs upp i enkäterna var elevernas kunskaper om kursmålen i musik. Av alla grundskolans utvärderade ämnen visade sig musik vara det ämne där eleverna ansåg sig sämst informerade om vad de skulle lära sig i ämnet. Endast hälften av eleverna sade sig veta *ganska* eller *mycket bra* vad som står i kursplanen för ämnet musik (*NU-03*:97), 92 procent av musiklärarna menar dock att det stämmer *mycket bra* eller *ganska bra* att de är tydliga med att berätta för eleverna vad målen är i musikämnet. Det konstaterades dock samtidigt att musiklärare i liten utsträckning utgår ifrån läroplanen och kursplaner, både nationella och lokala, i sin undervisning (*NU-03*, 2003:58). Istället utgår musiklärare i högre utsträckning än andra lärare ifrån "egna intressen, kompetens och ideologisk syn" (*NU-03, Musik*, 2005:152).

¹ Denna ämnesrapport kommer att refereras till som (*NU-03, Musik*, 2005)

En del elever, drygt en tredjedel, känner sig osäkra på vad som krävs av dem för att uppnå de olika betygen i musik (NU-03, 2003:98). NU-03 redovisar att de ämnen där eleverna uppger att de har sämst kunskap om vad som krävs för de olika betygen är: slöjd, hem- och konsumentkunskap och musik. Samtidigt anser sig lärarna i dessa ämnen samt i bildämnet vara mest positiva till hur väl de har informerat eleverna om betygskriterierna. Diskrepansen mellan vad lärarna anser sig ha informerat angående betygskriterierna och vad eleverna har uppfattat är störst i musik av alla ämnen. Det framkommer också i utredningen att eleverna saknar samtal om hur det går för dem i ämnet med sin musiklärare, och att eleverna, oftare än i andra ämnen, uppfattar sitt betyg i praktiskt-estetiska ämnen som orättvist (NU-03, Musik, 2005:100). Utvärderingens slutsats är att skillnaden i svarsfrekvens visar att "det läraren säger inte alltid motsvaras av vad eleverna uppfattat" (NU-03, Musik, 2005:55).

2.2 Det svenska betygssystemet

Lärare har enligt lag en skyldighet att bedöma och sätta betyg på elever i åk 8 och 9. Det betyg som eleven får kan spela en avgörande roll för elevens framtid, i fråga om möjlighet att söka sig vidare till gymnasial utbildning, men också för möjligheterna att få ett arbete. Ett satt betyg kan inte överklagas utav eleven. Med tanke på betygens stora betydelse i dagens samhälle, och avsaknaden av elevens möjlighet att överklaga ett betyg menar Skolverket att den beroendeställning som eleven är i, samtidigt ger lärare makt. Denna makt är viktig att bruka på ett professionellt sätt (*Bedömning och betygssättning*, 2001:19-20).

Från 1962 fram till 1994 använde sig skolan av ett så kallat relativt betygssystem i vilket man använde sig utav skalan 1 till 5 där en 1:a representerade mycket låga kunskaper och en 5:a mycket bra kunskaper. Systemet byggde på att en elevs prestation alltid bedömdes i relation till andra elevers prestation. När lärarna gjorde sin bedömning av en elev, utgick de ifrån ett nationellt medelvärde och majoriteten av eleverna förväntades prestera kunskaper i enlighet med detta medelvärde som resulterade i betyget 3. Systemet var kritiserat, särskilt som många lärare inte använde sig utav det nationella medelvärdet bland landets elever i sin bedömning, utan istället utgick ifrån ett uträknat medelvärde i respektive klass. På så sätt kom eleverna i det relativa betygssystemet många gånger att jämföras med sina klasskamrater när betygen skulle sättas (*Betygshistorik*, 2006-12-16).

1994 ersattes det relativa betygssystemet med ett målrelaterat betygssystem. Den grundläggande tanken med det nya systemet var att lärarna i större utsträckning än tidigare skulle fokusera på de kunskapsmål som eleverna förväntades uppnå för att nå ett visst betyg i sin bedömning. I grundskolan ändrades betygsskalan från den tidigare femgradiga skalan till en tregradig betygsskala med stegen: Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd. I stället för att som i det relativa betygssystemet bedömas utefter ett medelvärde skall eleverna i det nya betygssystemet jämföras i förhållande till den kunskap som de anger för respektive ämne (*Betygshistorik*, 2006-12-16).

Bedömningens karaktär ändrades också ifrån att som tidigare i huvudsak grundas utefter vad eleven uppnått för resultat på prov och läxförhör till att fokusera på kvalitén på kunskaperna (*Bedömning och betygssättning*, 2001:19). Samtidigt som detta fastslås understryks att det är kunskapen i enlighet med kursplanen som står i fokus. Detta görs också genom att betona vad som inte skall ligga till grund för bedömning och betygssättning av elever, vilket handlar om bland annat "närvaro, flit, ambition, läxläsning, lektionsarbete" (*Bedömning och betygssättning*, 2001:33).

Arbetet med bedömning regleras på flera plan, i skollagen, läroplanen, kursplaner och betygskriterier. Läroplanen (Lpo 94) behandlar den värdegrund som skall genomsyra skolan, och de kvalitéer som varje elev skall utveckla för att leva och verka i samhället och även för att klara av fortsatta studier. Läroplanen anger med andra ord den grundläggande riktlinjen för skolans arbete (*Allmänna råd och kommentarer 1, Likvärdig bedömning och betygssättning* 2004:4-5). Dessa riktlinjer är dock alltför breda som angivelser för vad som skall tas upp i undervisningen, men de ligger till grund för de nationella kursplanerna.

De nationella kursplanerna (en kursplan för varje ämne) har till huvuduppgift att precisera hur respektive ämne bidrar till att uppnå de mål och riktlinjer som belysts i läroplanen. De nationella kursplanerna arbetas fram av skolverket i samråd med ämnesexperter, lärare och didaktiker, och de skall spegla den samhällsliga utvecklingen och det aktuella forskningsläget. (*Allmänna råd och kommentarer 1, Likvärdig bedömning och betygssättning* 2004:6) De nationella kursplanerna är viktiga eftersom dessa fungerar som huvudsaklig utgångspunkt för vad som skall behandlas inom varje ämne, och är därmed utgångspunkten för att undervisning i landets skolor blir likvärdig. Kursplanerna är uppbyggda utefter samma struktur i varje ämne.

Nationella kursplanen

I den nationella kursplanen presenteras först *Ämnets syfte och roll* i utbildningen där en motivering ges till varför ämnet är en del utav elevernas utbildning. Vidare beskrivs *Mål att sträva mot* som anger de kunskaps kvalitéer som undervisningen skall sträva efter att eleverna utvecklar. Dessa kvalitéer skall ligga till grund för lärare och elevers gemensamma arbete med planering av ämnets konkreta innehåll och inriktning. *Ämnets karaktär och uppbyggnad* påvisar centrala begrepp och innehåll i respektive ämne. *Mål att uppnå* är en mycket viktig del utav den nationella kursplanen, då dessa mål i årskurs åtta och nio utgör betygskriterierna för betyget Godkänd. Mål att uppnå motsvarar alltså de kunskaper som eleven minst måste ha uppnått för att få ett betyg i ämnet (*Kommentarer till grundskolans kursplaner och betygskriterier* 2000:14-15).

I kursplanen beskrivs också *Bedömningens inriktning*. Detta avsnitt visar på vilka kunskaper och kunskapskvalitéer som skall bedömas oavsett vilket betygssteg som avses. Slutligen anges också *Betygskriterierna*. Dessa anger vilka kunskapskvalitéer som eleverna förutom att ha klarat av *Mål att uppnå* också behöver uppvisa för att nå betyget Väl godkänd eller Mycket väl godkänd. Varje betygssteg bygger på att eleven också uppfyller kraven för kunskaperna i det föregående. Det vill säga, för att uppnå betyget mycket väl godkänd, skall eleven också ha uppnått kriterierna för godkänd och väl godkänd (*Kommentarer till grundskolans kursplaner och betygskriterier* 2000:15).

Precisionen i de nationella kursplanerna för vad undervisningen i respektive ämne skall fokusera på är tydligare än i läroplanen, men fortfarande ligger de nationella kursplanerna ett steg ifrån konkret undervisning, då dessa inte svarar på frågan om hur undervisningen skall bedrivas. Förutom att varje lärare skall utgå ifrån den nationella kursplanen i sitt arbete, skall de också arbeta fram lokala arbetsplaner, som konkretiserar de nationella kursplanerna (NU-03, Musik 2003:187), och som eleverna skall få ta del utav.

Kursplanen i musik, Kp 2000

Ämnets syfte och roll i utbildningen: I kursplanens inledande del slås fast att musik har förmågan att påverka individen på många olika medvetandenivåer. Detta är en anledning till att musik finns som ämne i skolan, då varje elev skall få ”lust och möjlighet att utveckla sin musikalitet och få uppleva att kunskaper i musik bottenar i, frigör och förstärker den egna identiteten både socialt, kognitivt och emotionellt” (Kp2000, Musik, 2006-12-28). Betonas gör även musikens möjlighet till samarbete med andra uttrycksformer såsom text och bild i en internationell ungdomskultur. Man menar att musikämnet skall ge eleven verktyg att själv musicera men också att lära sig se ”ämnesövergripande samband och kulturella skillnader” (Kp2000, Musik, 2006-12-28). Musiken ses också som en del i ett kulturarv, och musikämnet fyller därför en funktion som kulturbärare och ger eleverna en musikalisk och kulturell allmänbildning. Slutligen slås fast att musik är ett språk som ”främjar förståelse och tolerans samt underlättar integration i skola och samhälle” (Kp2000, Musik, 2006-12-28).

Mål att sträva mot fastslår att eleverna skall utveckla kunskaper på instrument samt att utveckla och bli medveten om sin egen sångförmåga. Elevens förmåga att kommunicera genom skapandet av musik och utvecklandet av ett medvetet lyssnande av musik inom olika epoker och genrer lyfts fram. Eleven skall också utveckla en förtrogenhet med ”musikens form, struktur, skriftspråk och uttrycksmedel samt dess funktioner och villkor i olika miljöer, kulturer och epoker” (Kp2000, Musik, 2006-12-28). Utvecklandet av en förtrogenhet med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden och utvecklandet av förmågan att kombinera musik med andra gestaltungsformer finns också med som mål att sträva mot, liksom elevens utvecklande av förmågan att använda sig utav IT.

Ämnets karaktär och uppbyggnad anger att ”vokalt och instrumentalt musicerande” (Kp2000, Musik, 2006-12-28) är centrala begrepp i musikundervisningen. Musicerandet skall bygga på kunskap om melodi, metrik², och harmonik³. Musicerande i grupp är den huvudsakliga arbetsformen, där utvecklas och övas organisation, ledning, bedömning, kreativitet och förmåga att se och förstå samband mellan detalj och helhet. Den individuella kunskapen utvecklas på detta sätt i förhållande till ett gemensamt musicerande. Det anges också att det metriskt och tonalt⁴ korrekta skall, liksom i lyrik, kunna vika för ett friare, mer personligt uttryckssätt. Musikens beröringspunkter med andra ämnen används med fördel för att underlätta lärande även i andra ämnen och för elevens personlighetsutveckling. Explicit nämns språk och matematik. IT ger en ökad möjlighet för elever att musicera. Musiken är ett ”socialt viktigt instrument” (Kp2000, Musik, 2006-12-28) eftersom eleverna kan musicera över sociala och etniska gränser.

I *Bedömningens inriktning* står det att bedömningen sker i ”växelverkan mellan aktivt musicerande och skapande och kontinuerlig tillämpning av ämnets grundläggande begrepp inom dessa aktiviteter” (Kp2000, Musik, 2006-12-28). Bedömning ska både ta hänsyn till del och helhet. Både den enskilda prestationen och elevens samspel med andra bedöms, samt ”Elevens förmåga att analysera, värdera och ta ansvar för eget musicerande och skapande” (Kp2000, Musik, 2006-12-28).

² metrik. ”läran om versens och musikens rytmiska byggnad” (Bonniers svenska ordbok, 1991:339)

³ harmonik, ”karaktären hos ackord och ackordföljder i ett musikstycke, en musikstil osv.” (Ibid. 1991: 202)

⁴ tonalt, ”toner i en bestämd relation till varandra, t.ex. i skalor och samklanger” (Ibid., 1991:577)

Mål att uppnå anger de kunskapsmål som alla elever ska ha uppnått i slutet av nionde skolåret. Dessa kunskapsmål anger också nivån för betyget Godkänd.

- kunna använda sin röst i unison och flerstämmig sång,
- kunna delta i gruppmusicerande med melodi-, rytm- och ackordspel samt kunna reflektera över och bedöma utförandet,
- kunna använda musik, text och andra uttrycksformer i skapande och improvisation för att gestalta tankar och idéer,
- kunna tillämpa centrala ämnesbegrepp i eget musicerande, musikskapande och musiklyssnande,
- ha kunskaper om musikens uttrycksformer, funktioner och traditioner i olika kulturer samt kunna reflektera kring dessa utifrån musiken i dagens svenska samhälle,
- vara medveten om olika ljud- och musikmiljöers påverkan på människan och vikten av hörselvård.

(Kp2000, Musik, 2006-12-28)

Förutom de nämnda kriterierna för betyget Godkänd så ska eleven för Väl godkänd kunna ta eget ansvar, utveckla egna musikaliska idéer, och planera och genomföra dessa. Eleven ska även kunna förstå och använda sig utav musikaliska begrepp, vara förtrogen med en personlig repertoar i sång och spel, samt kunna uppfatta musikaliska samband i den musikhistoriska utvecklingen. För betyget Mycket väl godkänd krävs dessutom att eleven själv kan skapa musik och i detta använda musiken som ett personligt uttrycksmedel. Elevens instrumentala eller vokala nivå skall vara sådan att han eller hon kan använda dessa kunskaper både i grupp, och som soloinslag. Eleven ska också på denna betygsnivå kunna ge exempel och reflektera kring musikens uttryck och betydelse såväl historiskt som globalt.

Efter revideringen av kursplanerna år 2000 gav skolverket ett år senare ut en skrift som heter *Bedömning och betygssättning, kommentarer med frågor och svar (2001)*. Genom att belysa centrala delar inom varje ämne vill de ge stöd till lärare i bedömningsarbetet som många gånger upplevs som ett svårt uppdrag. I musik ger de utöver att informera om kursplanens faktiska innehåll en motivering till kursplanens fokusering på gruppmusicerande. Skolverket skriver att det kan vara svårt att musicera med grupper på upp till 30 elever, och att den nya kursplanen av den anledningen betonar att eleverna måste lära sig att ta eget ansvar exempelvis när de skal lära sig instrument och vid gruppspel. Av denna anledning ser de också betoningen på användning av IT inom musikundervisningen som positiv då skapandet av musik med datorer erbjuder ett nytt stöd för lärande av musik, och ger möjlighet till självstudier i musik för eleverna, såväl inom som utanför skolan. IT ger också möjlighet att samarbeta och kommunicera med musik i ett globalt rum. Vidare kommenteras musikämnets förmåga att uppfylla läroplanens övergripande mål i att främja mental hälsa, logisk/-matematisk förståelse, social kompetens och kommunikationsförmåga.

2.3 Tidigare forskning

Maria Holzmann skriver i sin uppsats *Betyg och bedömning, i teorin och praktiken* (2005), om elevers uppfattningar kring betyg och bedömning. Uppsatsen baseras på en enkätundersökning på en högstadieskola med eleverna i årskurs 9. I enkäten har eleverna fått svara på både kvantitativa och kvalitativa frågor om betyg och bedömning. På en av frågorna, där svarsalternativen var fasta, skulle eleverna välja de alternativ de trodde var betygsgrundande, och det visade sig att de trodde att lärarna mest gick efter *uppnådda mål* (77 %) och *kunskaper* (67 %) men att alternativet *beteende* fångade hela 37 procent av eleverna. Det sista valbara alternativet var att eleverna jämfördes med varandra i klassen men detta valdes endast av fyra elever (6 %) (Holzmann, 2005:15).

Författaren jämför sedan dessa resultat med de svar hon får ut i de öppnare frågorna om vad som krävs för högre betyg, och då ändras bilden av elevernas uppfattning om vad som är betygsgrundande. När eleverna med egna ord ska beskriva vad som krävs för högre betyg så får betoningen på uppnådda mål och kunskaper ge plats för vikten av hur man beter sig som elev. Detta fenomen menar författaren kan bero på att eleverna i skolan dagligen matas med denna typ av information om hur de ska eller inte ska bete sig, istället för att koncentrationen ligger på vilka kunskaper de bör tillägna sig. Författaren skriver att ”vägen till målet som borde innebära en kunskapsutveckling är snarare en elevs försök till anpassning till att dels anpassa sig till systemet och elevens försök att förkroppsliga de dygder och ideal som den gode eleven företräder” (Holzmann 2005:19-20). I sin slutsats konstaterar Holzmann att det kunskapsrelaterade betygssystemet inte har förankrats på ett tillfredsställande sätt hos de elever som medverkat i undersökningen. Hon frågar sig själv därför om det kan vara så att skolans roll i barnens fostran upplevs så stark, att eleverna därför tar med detta i stor utsträckning i sin förståelse av bedömningsgrunderna.

En annan examensuppsats som berör delar av vårt ämne är *Elevers känslor och tankar om betyg i årskurs 9* (Galegos & Nord, 2006). Författarnas avsikt är här att ta reda på hur elever i år 9 förhåller sig till betyg. Denna uppsats behandlar, liksom Holzmanns uppsats, ämnet utan att göra några större djupdykningar på de specifika ämnena i grundskolan. Undersökningen består av enkäter till elever i tre klasser men även intervjuer med sex elever. Även i denna undersökning fanns en fråga med i enkäten där eleverna skulle välja de alternativ som innehöll de saker de trodde att de blev bedömda utifrån av sina lärare. Här såg dock alternativen lite annorlunda ut och förutom *kunskaper/mål* så fick eleverna också välja mellan *närvaro*, *kämparvilja*, *uppförande på lektionerna* och *jag som person*. Resultatet på denna fråga blev att de flesta valde *kunskaper/mål* men många, speciellt tjejer, valde också *närvaro* och *uppförande på lektionerna*. Elva elever kryssade i att betygssättningen styrs av hur man är som person och detta går författarna in lite mer detaljerat på i intervjuerna. De redovisar där flera intressanta kommentarer från eleverna, som uttrycker en övertygelse om att personkemin spelar roll vid betygssättning, även om de vet att det inte borde vara så (Galegos & Nord, 2006:36).

De två examensuppsatser som vi här refererar till har båda innehållit var sin fråga om vad eleverna tror att lärarna tar med i sin bedömning men de fasta svarsalternativen har sett olika ut. I båda uppsatserna fanns också alternativet att fylla i ett eget förslag eller ge en kommentar, vilket många tyvärr struntat i att göra.

3. Metod

3.1 Val av metod

I vår studie ville vi ta del av elever och lärares olika tankar och uppfattningar kring betyg. Vi valde därför att använda oss av en kvalitativ metod i form av samtalsintervjuer, då vi tror att denna metod är bäst lämpad för att vi skall uppfylla vårt syfte. I ett tidigt skede i vår studie funderade vi över huruvida vi ville använda samtalsintervjuer eller frågeundersökning som metod, men då vi ville få fram respondenternas egna uppfattningar och tankar var samtalsintervjuer dock det bästa alternativet då vi här kunde ha ett större mått av samspel mellan oss som intervjuare och de intervjuade, än om vi valt att använda oss av en frågeundersökning där intervjun hade varit mer styrd (Esaiasson m.fl., 2004:279). Esaiason lyfter upp samtalsintervjuns förträfflighet i studier som är ute efter att ”kartlägga människors uppfattning på ett område för att därigenom kunna utveckla begrepp och definiera kategorier” (Esaiasson m.fl., 2004:255), eftersom den ger möjlighet till följdfrågor och ger en bättre inblick i den intervjuades tankesätt.

Mot bakgrund av detta valde vi att genomföra samtalsintervjuer med lärarna för att få en så bra bild som möjligt av vad de grundar sina betyg på. Då en enskild intervju dock kan vara en känslig situation valde vi oss utav ett annorlunda upplägg med eleverna, och intervjuade dem i mindre grupper, men fortfarande med samtalsintervjun som grund. Syftet med gruppintervjuer var att ta del av enskilda uppfattningar om ämnet, men också att komma åt information som vi hoppades skulle komma fram som ett resultat av att eleverna resonerade med varandra utifrån de frågor vi ställde. Gruppintervjuer skulle på så sätt kunna hjälpa eleverna att utveckla sina tankar i och med att de får möjlighet att lyssna på varandra, ta del av varandras idéer och på så sätt komplementera varandra (Trost 1997:25-26).

Med oss vid intervjutillfällena hade vi en intervjuguide, en för lärarna och en för eleverna. Som namnet antyder, fungerade dessa mer som riktlinjer än som en strikt mall som var tvungen att följas. I de olika intervjuerna har ordningsföljden på frågorna ändrats, och olika följdfrågor har uppkommit till följd av hur intervjuerna utvecklats. Intervjuguiden till lärarna innehåller i huvudsak tre stycken rubriker, *Musikundervisningens upplägg*, *Betyg* och *Kommunikation* (se bilaga 2). Under *Musikundervisningens upplägg* finns frågor som ger läraren möjlighet att förklara vad han/hon lägger fokus på i sin undervisning och vad eleverna har fått göra under musiklektionerna. Detta ville vi veta för att se om det fanns samband mellan hur ofta moment utfördes och hur stor vikt eleverna lade vid detta som betygsgrundande. Under rubriken *Betyg* fick lärarna svara på frågor kring nationella och lokala kriterier i musik samt vad som vägde tungt vid deras bedömning av eleverna. Frågor som behandlade hur lärarna arbetat för att få eleverna att förstå vad deras betyg grundas på, låg under den sista rubriken, *Kommunikation*.

Vid intervjutillfällena med eleverna hade vi inte så många frågor men de vi valt ut (se bilaga 1) har vi försökt formulera extra klart och tydligt för att minska risken för missförstånd och egna tolkningar av frågorna. Frågorna till eleverna handlar om vad de tror de blir betygssatta på och varför. Sista frågan handlar om huruvida eleverna upplever att de betyg de fått varit rättvisa eller inte.

3.2 Urval

I undersökningen ingår tre musiklärare från tre olika skolor och ett antal av deras elever från en klass i årskurs 9. Lärarna uppfyller alla kriteriet att de även har undervisat dessa elever under årskurs 7 och 8 och även satt betyg på dem i 8:an. De skolor som vi hämtat våra respondenter ifrån ligger i Västra Götalands län och har liknande socioekonomiska upptagningsområden.

Eleverna i denna undersökning går i 9:e klass och har därmed fått två betyg i musik under årskurs 8. I vår undersökning har alla tillfrågade elever, som velat vara med fått möjlighet till det på skola 1 och 3. På skola 2 fanns det ytterligare fyra elever som kunde tänka sig att ställa upp men av praktiska skäl kunde denna intervju ej genomföras. Eftersom undersökningen var helt frivillig att medverka i så räknade vi med ett relativt stort bortfall och så blev också fallet. På skola 1 valde 6 av 29 elever att medverka, på skola 2 blev antalet intervjuade 8 av 23 och på skola 3 valde 12 av 25 elever att ställa upp. För att eleverna skulle känna sig så trygga och avslappnade som möjligt vid intervjutillfället så fick de i den mån det gick bestämma gruppindelningen själva.

I tabellen nedan följer en uppställning och kort presentation av våra respondenter. Vi har valt att ge lärarna fingerade namn som vi sedan använder oss av i uppsatsen, detta för att underlätta läsandet i redovisningen av resultatet. Eleverna däremot har inte fått någon slags beteckning alls men vi redovisar nedan hur könsfördelningen kom att se ut och hur många elever som medverkade i varje gruppintervju. Sammanlagt har vi intervjuat 26 elever uppdelade på sju elevgrupper.

På skola 1 kallar vi läraren Peter. Han är utbildad tvåämneslärare, musik och annat ämne, och har nu jobbat i drygt tolv år. Läraren på skola 2 har vi valt att kalla Camilla. Camilla är 28 år och har en lärarutbildning som riktar sig mot yngre åldrar, åk 1-7. Hon har inte gått Musikhögskolan men har en inriktning mot musik i sin utbildning. Vid tillfället för intervjuerna hade Camilla jobbat i 4 år. Läraren på skola 3 kallar vi Ulf. Ulf är 34 år och är utbildad tvåämneslärare i musik och ett annat ämne. Han har arbetat som lärare i 10 år.

Urval till intervjuer:

	Skola 1	Skola 2	Skola 3
Lärare:	Peter 42 år, arbetat i 12 år Tvåämneslärare 4-9	Camilla 28 år, arbetat i 4 år Lärare 1-7, musikinriktning	Ulf 34 år, arbetat i 10 år Tvåämneslärare 4-9
Elevgrupper:	4 killar	1 tjej, 3 killar	4 killar
	1 tjej, 1 kille	1 tjej, 3 killar	3 tjejer 1 kille 3 tjejer 1 kille
Totalt antal elever (26):	6	8	12

3.3 Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna med de tre lärarna skedde i två fall i deras respektive musiksals och i ett fall i ett arbetsrum. Under den första intervjun var vi båda närvarande men vi enades efteråt om att det var bättre att vi genomförde de återstående lärarintervjuerna enskilt, då vi förmodade att respondenterna skulle uppleva den situationen mer bekväm. Alla tre lärarna gav sitt samtycke till att intervjuerna spelades in på minidisc. Intervjuerna tog mellan 30 min upp till en timme och en kvart, detta på grund av respondenternas tendenser till att svara mer eller mindre utförligt, samt ett tekniskt problem med inspelningsapparaturen vid den längsta intervjun. Till hjälp under intervjuerna hade vi vår intervjuguide.

Eleverna tillfrågades innan intervjun om de gav sitt samtycke till att vi spelade in samtalen och samtliga godkände detta. Intervjuerna genomfördes på musiklektionerna i ett mindre grupprum där vi kunde sitta ostört. Under den första elevgruppsintervjun medverkade vi båda, men en av oss hade en mer passiv roll för att inte förvirra deltagarna. I och med att vi båda varit närvarande vid intervjun så kunde vi efteråt diskutera hur det gått och det resulterade i en liten ändring av ordningsföljden av frågorna till de följande gruppintervjuerna. Under ytterligare en intervju var vi två men valde sedan vi att genomföra intervjuerna enskilt.

3.4 Etik

Eftersom vi valt att använda oss av intervjuer som metod så finns det naturligtvis etiska aspekter att ta hänsyn till. För att vara säkra på att vi genomförde undersökningen på ett etiskt försvarbart sätt så har vi följt de riktlinjer som Vetenskapsrådet publicerat i dokumentet *Forskningsetiska principer, inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* (2007-01-01).

Lärarna informerades innan intervjuens start om att de när de ville kunde avbryta intervjun. För att de medverkande lärarnas svar inte ska kunna härledas tillbaka till dem har vi valt att ge dem fingerade namn (se tabell s.12), vilka vi använder oss av i resultatredovisningen.

I utformandet av den blankett (se bilaga 3), som lämnades till eleverna, och vid intervjutillfällena utgick vi från riktlinjerna för de två första kraven för individskydd (*Vetenskapsrådet*, s.7-10). På blanketten till eleverna och deras föräldrar fanns en kort presentation av vår undersökning och eleverna ombads också ta ställning till ett deltagande och få sitt beslut godkänt av målsman. På blanketten stod också att medverkan var helt frivillig och att elevernas svar skulle komma att behandlas konfidentiellt. Ungefär en vecka innan intervjuerna skulle äga rum på respektive skola fick eleverna information av sin musiklektör om att vi skulle komma och samtidigt fick de med sig blanketten hem. På skola 1 var det vi själva som informerade och delade ut lapparna till eleverna. De deltagande eleverna informerades innan intervjun startade återigen om hur deras svar skulle komma att behandlas och att ingen annan än vi skulle få reda på vem som sagt vad. Vi berättade också att de när som helst kunde välja att avbryta intervjun om de ångrade sin medverkan.

En nackdel med vår intervjuform skulle kunna vara att även om vi försäkrade eleverna om att det de sa skulle behandlas konfidentiellt av oss, så finns det trots allt en risk att andra elever i samma grupp sprider vidare vad en annan elev sagt (Trost 1993:25).

3.5 Undersökningens tillförlitlighet

Även om vi anser att det finns många fördelar med den metod vi valt att använda, så innehåller dock framförallt gruppintervjuer en viss problematik. Eleverna i grupperna kan påverka varandra i negativ bemärkelse. Till exempel så fanns det i nästan varje elevgrupp en elev som satt väldigt tyst, om vi inte riktade oss direkt till denne och bad om en åsikt, och det fanns även alltid de elever som var mer utåtriktade än andra och därmed fick mer sagt. Trots detta tror vi att eleverna överlag var bekväma under intervjusituationen, och att de var ärliga i sina svar och funderingar.

Efter intervjuerna transkriberade vi ordagrant de inspelade intervjuerna. Därefter bearbetade vi intervjuerna genom att vi, var och en på sitt håll, valde ut de delar av intervjun som var relevanta för att uppfylla vårt syfte. Av detta material skapade vi kategorier med tillhörande rubriker som vi ansåg speglade innehållet. I nästa steg jämförde vi våra olika kategorier, och diskuterade de eventuella skillnader för att slutligen bestämma oss för de kategorier som vi använder oss utav i resultatet, och som presenteras i de olika rubrikerna. Vi anser att analysen av intervjumaterialet på detta sätt kan sägas ha fått en hög tillförlitlighet.

Studien består av 26 elever och 3 lärare. Det är viktigt att understryka att elevantalet är lågt och att de elever som vi har intervjuat knappast kan sägas representera hela klassens uppfattning. Vår ambition är inte heller att ge en generaliserande bild av vad musikelever i allmänhet uppfattar som betyggrundande. På samma sätt är lärarantalet lågt, varför det också är viktigt att poängtera att vi inte heller här vill dra några generella slutsatser om musiklärares resonemang kring betyg.

4. Resultatredovisning

I denna del av uppsatsen kommer vi att redovisa resultaten från våra intervjuer med både lärare och elever. Skolorna redovisas i tur och ordning och inleds med en redovisning av resultatet från lärarintervjun varefter en redovisning av intervjuerna med eleverna följer. För att lättare kunna jämföra lärare och elevers uttalanden med varandra så har vi valt att använda oss av i stort sett samma rubriker. Det faktum att vi valt att använda oss av samma rubriker underlättar möjligheten att också jämföra de olika skolorna med varandra. I redovisningen används lärarnas fingerade namn (Se tabell s.14). Elevernas citat kan däremot inte på något sätt härledas tillbaka till dem.

4.1 Skola 1

Läraren

Instrumentala och teoretiska kunskaper

Peter berättar att han utgår mycket ifrån praktiskt spelande i sin undervisning. Han lägger stor tyngdpunkt på att eleverna dels ska lära sig de vanligaste gitarrackorden, minst fyra stycken, men också att de ska spela trummor och kunna ta grundtoner på bas. Detta är också kriterierna för att få godkänt i musik. Peter betonar att han utgår från detta i sin betygssättning, han säger att ”där sätter jag ju intuitivt något slags betyg som väger tungt och sen måste ju låtskrivande

och när vi har teoretiska uppgifter och så ligga i nivå med det". En uppgift som alla elever måste göra är just att skriva en egen låt och spela in den. Detta har eleverna fått göra nu under höstterminen och Peter berättar att mycket tid ägnas åt detta.

Du ska ha dina egna fyra ackord och du ska skriva en text och du ska sjunga till det [...] nummer ett är ju att det bli färdigt, att det blir av, nummer två är att det liksom blir bra och sen så nummer tre är att det är njutbart, att man kan gilla det liksom det är ju egentligen inte intressant för verksamheten. (Peter)

Förutom att eleverna ska skriva var sin egen låt och att Peter ska göra en skiva med alla låtar så säger han att bedömningen sedan sker genom att han sitter och bestämmer som "idoljury" huruvida det är bra eller inte bra genomfört". När Peter ska förklara vad som är centralt i hans undervisning i musik så pratar han mycket om det "rena spelandet". Fokus ligger på ackordspel och komp. "Man ska slå ett ackord och skrika till, då är man rockmusiker, punkt." Peter försöker skapa en stämning där eleverna som individer får möjlighet att "blomma ut", och nämner att det alltid finns möjlighet för dem att låna exempelvis en gitarr, för att kunna sitta ute i korridoren på rasten och spela.

Han betonar att han inte lägger någon större vikt vid teori och gehörsträning och han arbetar inte alls med noter.

Redovisning av kunskap

Specifika prov eller uppspelstillfällen, skriftliga eller praktiska, ska verka motivationshöjande för eleverna, de ska upptäcka att de faktiskt kan. För att få se så mycket av elevernas kunskaper som möjligt använder sig Peter då och då av "stickprovskontroller", då han ber eleverna att visa upp exempelvis gitarrspel. Han menar också att det är fritt fram för eleverna att be honom om att få visa något de lärt sig. Peter nämner att det står i betygskriterierna att eleven ska vara med och uppträda på skolan för att kunna få ett högre betyg. Han säger att uppspelstillfällena också blir som en avstämning eftersom han får se hur eleverna ligger till, men menar ändå att de inte har så stor inverkan på betyget. Peter säger dock att han ibland kanske låter sig påverkas lite för mycket av vad eleverna gör utanför skolan, och att medverkan i framträdanden på skolan eller andra tillställningar utanför skoltid kan ha fått väga lite för tungt i några fall.

Om jag tycker att dom är bra på scen och kan spela gitarrsolo inför publik, utomhus i ösregn, då tycker inte jag att det är så mycket att tveka på, det är ju ett MVG! [...] Då är du ju färdig, då behöver inte jag hålla på och tjafsas utan säg till om du vill nåt liksom, om det är nåt du undrar över. Annars så, kör ditt race liksom. (Peter)

Peter berättar att han och hans kollegor har kommit in i sättet att tänka med det målrelaterade betygssystemet, då de försöker låta bli att betygsätta enskilda moment, såsom enskilda skrivningar och läxförhör. Betyget ska istället vara en sammanvägd bedömning. Även om Peter menar att han inte lägger så stor vikt vid elevernas resultat vid specifika prov eller uppspel så tror han att eleverna kan uppfatta det så. Han säger att för dem så är ett prov alltid en sorts bestraffning, även om han försöker intala dem att det inte alls är på det viset.

Uppförande och ansvar

Elevens engagemang och vilja att lära sig, är något Peter väger in i sin bedömning: "om jag faktiskt inte kan eller inte bryr mig om att försöka, då kan jag ju inte heller få något musikkbetyg". Peter säger att om en elev har en inställning som kan beskrivas som "jag vill inte, jag går hem nu, jag har ont i magen", är det inte möjligt för denne att få ett betyg i musik. Enligt Peter så finns vissa tydliga brytpunkter där det visar sig om en elev når upp till ett

högre betyg eller inte. För att nå ett högre betyg måste eleven nå upp till flera kriterier, ”alla bitar måste ju vara på plats.” Ett exempel på detta är att eleven kan ställa frågor av mer resonerande karaktär och på så sätt visa en djupare förståelse.

Ett annat exempel är när det är dags för gruppspel. Peter menar att det finns en del elever, som är duktiga individuellt men som inte klarar av att ta ansvar i grupp, vilket kan ses som en skiljelinje mellan olika betygsnivåer. ”Ja, för en högre nivå så gäller det ju då för det första att placera in sig i gruppen och sen då att kunna vara drivande i en grupp, att utvisa en riktning det är ju ett viktigt kriterium, eller det är ju ett sånt, där också många fallerar.” Peter säger att det är mycket viktigt att eleverna kan samarbeta och fungera i en grupp. Han påpekar också att det inte spelar någon roll om eleverna i gruppen är på olika nivåer. Det som är viktigt är att eleverna var för sig visar vad de har förmåga att åstadkomma. I gruppmusicerandet visar det sig också om eleven har förmåga att anpassa sig i ett samspel och lyssna på de andra än sig själv. ”Hallå vad håller du på med, du är visserligen duktig men du sitter här själv och det duger inte.”

Musikalisk begåvning

Peter menar att alla elever kan få MVG, men bara i teorin, eftersom ”rent intellektuellt så når ju inte alla dithän, och för att få MVG så måste man ju vara musikalisk, det är svårt att få MVG i musik om man är tondöv”. Peter menar att han ”skulle ha svårt att ge nån MVG som sjöng tokfalskt liksom, det går ju inte”.

Förmedling av betygsgrunderna

Betygskriterierna har varit uppsatta på en vägg i musiksalen, men Peter vet inte om de fortfarande sitter uppe. Ibland pratar Peter om betygsriterierna med eleverna, men oftast så försöker han koncentrera sig på att vara tydlig med vad som ska göras rent praktiskt under lektionerna. Peter har endast enskilda betygsamtal med eleverna om hans/hennes betyg skall sänkas till ett lägre betyg, eller om eleven har en felaktig uppfattning om på vilken nivå han/hon befinner sig på.

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

Peter pratar inte så ofta om betyg med eleverna, och försöker undvika enskilda betygssamtal då det tar för mycket tid ifrån spelandet på musiklektionerna. Peter menar dessutom att det inte finns någon anledning att ha betygssamtal för elever som ligger stadigt på en nivå om de inte ligger under gränsen för godkänt. Peter vill inte heller prata för ofta om betygsriterierna med eleverna, och delar inte heller ut dem. ”Jag tror att det skulle vara jättestressande”, säger han och syftar på om han skulle vara mer precis inför olika moment med att förklara vad som krävs för de olika betygen. Peter kan tänka sig att vissa elever önskar en större tydlighet från hans sida angående detta, men menar att han på sitt sätt hjälper eleverna att inte haka upp sig på enstaka moment.

Arbete med styrdokument

Peter berättar att han var med i arbetet med att få fram en lokal tolkning utifrån de nationella betygsriterierna. Han säger att de kan ses som en konkretisering eller mer som en beskrivning av vad de jobbar med på musiklektionerna, men att de förtydligar vilka färdigheter eleverna skall uppnå. Det lärarna på skola 1 har gjort är helt enkelt att de har tagit varje kriterium för de olika betygen och skrivit en egen mer exakt tolkning av det. Det finns också i de lokala betygsriterierna en uppdelning i tre kategorier: *Sång och spel*, *Skapande* och *Teori*. Under varje rubrik finns ett antal kriterier för varje betyg och Peter förklarar att balansen mellan de olika kategorierna i undervisningen ligger så att *sång och spel* upptar 50

procent och *skapande* och *teori* ligger på 25 procent vardera. Sedan påpekar han att det skiftar från år till år beroende på vad han har för elever och hur han själv är. Nedan följer ett utdrag ur den lokala kursplanen där kriterierna för kategorin *Skapande* presenteras. G, VG och MVG är hämtade från de nationella betygskriterierna medan *LK* betyder lokalt kriterium och därmed anger en lokal konkretisering av vad som krävs för de olika betygen.

- G Eleven skall kunna använda musik text och andra uttrycksformer i skapande och improvisation för att gestalta tankar och idéer.
- LK Eleven skriver en egen bluestext och deltar i skapandet och framförandet av gruppens blues.*
- VG Eleven utvecklar egna idéer och prövar dessa i musikaliska former och uttrycksätt, *förstår och använder sig av grundläggande begrepp och musikaliska symboler vid sång och spel* och är förtrogen med en personlig repertoar.
- LK Eleven kan skriva egen låt av vamttyp och kan sjunga och spela andra låtar som han/hon gillar.*
- VG Eleven tar ansvar i *gruppmusicerande* och skapande genom att i enkla former planera och genomföra musikaliska aktiviteter.
- LK Eleven är drivande vid bluesarbetet och annat skapande.*
- MVG Eleven använder musik som ett personligt uttrycksmedel i eget skapande och gör estetiska överväganden
- LK Eleven skriver egen melodi, sätter ackord till och funderar över stil och sound.*

(Lokala betygskriterier, skola 1)

Eleverna

Instrumentala och teoretiska kunskaper

Eleverna säger att det är viktigt att kunna spela något instrument, exempelvis några ackord på gitarr och lite trummor. De uttrycker att det finns en gradering av färdighet i instrumentalspel genom att t.ex. ”vara lite mer skicklig med instrumenten [...] med lite såhär svåra ackord kanske”. De säger också att det är viktigt att man lär sig nya ackord. Eleverna förklarar att de brukar spela låtar som läraren skriver upp på tavlan och att det då är bra om man kan följa det som står och lära sig låten. De lägger ingen större vikt vid sången, men flera elever säger att det är bra att ha en attityd där man struntar i om det låter illa och vågar sjunga ändå. En elev menar att ”oavsett ifall du sjunger hemskt, sjung oavsett”.

Skapandet av en egen låt är viktigt för få godkänt. De säger att alla måste göra en egen låt och att den sedan ska spelas in. Några elever menar att det är viktigt att låten är bra för att få ett högre betyg. En elev säger: ”en bra låt, en riktigt bra låt eller en godkänd låt, är väl vad det handlar om när det gäller att göra en låt till exempel.” En annan elev nämner att det är viktigt att texten är meningsfull och att man gör en egen rytmisering av ackorden för att låten ska bli bra. Eleverna uttrycker att det finns en gradering i hur uppgifter bedöms efter hur bra de genomförs.

Redovisning av kunskap

Vad gäller prov, så nämner eleverna att de har en del skriftliga sådana, och flera av eleverna säger att det är viktigt att läsa till dessa. De är överens om att resultatet på proven spelar in i betyget men en elev påpekar att ”det handlar inte bara om poäng, utan att han har sett att vi läst på och svarat på de frågor som han frågar på lektionen”. En elev tillägger att de förutom de skriftliga proven också haft ett prov på trummor.

De elever som håller på med musik på fritiden och är mer musikintresserade, har enligt eleverna ett försprång gentemot de andra. Eleverna är övertygade om att det lönar sig att spela och träna hemma eftersom uppgifterna på musiklektionerna blir lättare då, men även för att läraren är medveten om vilka som övar hemma. En elev säger att det är ”bättre om man håller på med det på fritiden, alltså mycket bättre, och inte bara det att det kan bli bättre om du gör det, utan att det går inte att få MVG om du inte håller på med det på fritiden”. En elev jämför musiken och idrotten som de enda ämnena där det spelar in i betyget om man håller på med det utanför skolan.

Uppförande och ansvar

Eleverna pratar vid ett flertal tillfällen om att det är viktigt att visa intresse eller i alla fall inte visa sig totalt ointresserad. De säger att man inte ska vara rädd för att försöka, utan våga, och gärna leka lite, alltså visa att man tycker att det är roligt. Att vara framåt och visa att man vill, kan vara avgörande för vilket betyg som sätts. ”VG är att man ska göra dom här uppgifterna, fast visa något lite extra som inte var nödvändigt om man säger så. G är ju alltid på det här, ja vad ska man säga, tillräcklignivån.” Enligt eleverna så är viktigt att sköta sig och göra det som läraren ber om, men om man är osäker så ska man fråga läraren för att vara säker på att man inte missat något. Flera elever nämner att det är en fördel att bete sig bra, vara trevlig mot läraren och fjäska lite. Att få bra kontakt med läraren kan, enligt ett par elever, vara ett sätt att kompensera det som man inte kan.

Musikalisk begåvning

För att få ett bra betyg utan att öva hemma så krävs en musikalisk talang, vilket inte alla har, enligt en elev.

Förmedling av betygsgrunderna

Det enda utlåtandet som direkt har koppling till hur läraren har förmedlat något betygsgrundande är när en elev säger att läraren har sagt att ”du ska göra en egen låt och om du inte gör det så sänker vi ditt betyg”. Eleverna menar att läraren delvis påvisar vad som är av vikt att lära sig med sin attityd. De säger att han blir arg om man säger emot honom och att han blir irriterad om någon säger sig kunna mer än vad som är sant. Några elever känner sig orättvist behandlade och tycker att vissa argisinta utfall från läraren är obefogade

Den gång som betygskriterierna antyds under intervjuerna är i samband med att en elev förklarar varför han, förra hösten var besviken på det betyg han fick i musik. Eleven säger att han inte riktigt vet varför han inte fick MVG men att ”han är lärare liksom, han bestämmer, han kanske inte tyckte att jag nådde dom målen”.

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

För övrigt så förklarar eleverna att läraren både hjälper dem gruppvis och enskilt när de håller på med instrumentalspel. Några elever är dock upprörda eftersom de anser att de inte får möjlighet att lära sig det som behövs under lektionerna, och de upplever det som att läraren

under många lektioner bara ger dem en gitarr och ber dem gå ut och öva medan han sitter inne i musiksalen med dem som är lite bättre. En elev säger:

Alltså, musiklektionerna känns mer som ett test på nåt vi inte fått lära oss, om man inte kan liksom [...] Vi ska visa honom vad vi kan [...] han vill veta vad vi kan, han vill inte se till så att vi kan det, oftast. Så dom som kan visar ju det dom kan och får bra betyg men dom andra håller sig på en nivå som inte utvecklas såvida dom inte väljer att utveckla den utanför skolan.

Flera elever också anser att läraren inte borde kunna tvinga dem att göra egna låtar, som dessutom ska brännas på en skiva, för att få godkänt i musik. Under en diskussion mellan två elever där den ena är negativ till denna uppgift, säger en annan att det är något de bara måste lära sig och den första eleven frågar då var det står att man måste lära sig det. Detta har den andre eleven dock inget svar på.

4.2 Skola 2

Läraren

Instrumentala och teoretiska kunskaper

För att få G i musik menar Camilla att det krävs ”att man är här på lektionerna, att man gör sitt bästa, att man är aktiv, att man är med i alla moment”. Skall eleverna få betyget MVG krävs dessutom att de behärskar ett instrument så bra att ”man har en personlig repertoar och att man kan spela liksom ett soloinstrument”. För att eleven skall få ett MVG vill hon också att hon eller han skall ha ”hyfsad koll” på de andra instrumenten. Camilla säger samtidigt att hon tror att det står i kursplanen att eleverna bara behöver kunna behärska *ett* instrument. Hon tar också upp sången som de arbetar med och som hon säger att en del elever kan uppleva som jobbig. Hon säger att det som krävs av eleverna är *att* de sjunger, inte *hur*. ”Det spelar ingen roll hur det låter, utan det är bara att köra på”.

Det enda som Camilla explicit uttrycker att eleverna skall kunna i rena faktakunskaper är i musiklära ”alltså att de kan C-durskalen, och alla notvärden och G-klav och sådär”.

Redovisning av kunskap

De prov som Camilla säger att hon ger eleverna, menar hon inte har så stor betydelse för elevens betyg. Hon ser dem mer som en skiljelinje ifall hon är osäker på vilket betyg en elev skall få. ”Att dom pluggar inför provet och presterar bra där kan vara bra om man står och kanske väger mellan två betyg så, men att man ändå går på vad dom presterar här i klassrummet och vad dom visar här.” För att bli godkänd i musik kräver hon dock att eleverna skriver godkänt på proven.

Om eleverna vill nå ett högre betyg menar Camilla att eleverna måste göra ett uppspel för henne. Det finns inga fasta ramar för hur, när eller var uppspelet skall göras. Eleverna kan exempelvis uppträda på skolavslutningen, eller söka upp henne och be att få göra ett enskilt uppspel. Hon berättar att en del av hennes elever spelar något instrument på fritiden, och att de på eget initiativ kommer och frågar ifall de får spela upp för henne. Camilla tycker att det är positivt, eftersom hon menar att det visar på ett engagemang.

Uppförande och ansvar

I den bedömning som Camilla gör väger hon in olika kvalitéer hos eleven men tyngdpunkten i hennes bedömning ligger ”väldigt mycket på att dom är aktiva på lektionerna, att dom är här, att dom visar vad dom kan, att dom har en vilja att lära sig, det är det viktigaste”. Hon säger

att om hon uppfattar att eleverna ”tycker det är tråkigt och bara sitter av tiden” så känner hon att de inte engagerar sig. Camilla säger också att hon väger in ”hur dom uppträder” i betyget. Hon menar ”att dom tycker att det är roligt, att dom tar för sig och vågar, testar” spelar roll för vilket betyg eleverna får. På frågan om hon tror att det finns andra aspekter som hon bedömer än det som hon skall bedöma enligt kriterierna, svarar hon att hon ”försöker att inte göra det”.

Camilla pratar inte så mycket om betydelsen av att eleverna kan ta ansvar men hon nämner att hon vid något tillfälle låtit dem bilda ett band i halvklassen och sedan låtit dem själva vara med och bestämma. ”Jag har haft lite låtar dom kunnat välja mellan och så får dom ett visst antal veckor att träna på den här låten så att dom kan den ordentligt. Så får dom själva vara med och tala om vem som skall spela vilket instrument.”

Musikalisk begåvning

Camilla säger att det finns elever som är lättare att sätta betyg på än andra, de som ”är väldigt duktiga” och eleverna som ”är med och visar vad dom kan, och dom har lätt för allting”. Hon jämför dessa elever med dem som ”har det lite tuffare, som kämpar jättemycket och som vill men som inte riktigt fixar det”. Camilla menar att det känns orättvist att det är så och tycker därför att det är svårt att sätta rättvisa betyg, men säger också att: ”det är ju ändå är så att i musik måste man ändå ha lite rytmkänsla”.

Förmedling av betygsgrunderna

Efter sommarlovet i början på läsåret brukar Camilla gå igenom betygskriterierna och kursmålen med klassen, då berättar hon för eleverna vad hon vill att de skall tänka på. Hon säger dock att eleverna tycker att det är rätt så svårt. Efter prov brukar eleverna vilja veta hur de ligger till betygsmässigt, och då ”får man ju fräscha upp minnet av vad man har för betygs-kriterier och så, att det inte är bara provet dom skall fokusera på utan vad dom gör här också”. Camilla pratar om betyg med eleverna i grupp, ”men också lite mer betygssnack med dom enskilt”. Enskilda samtal har hon haft med alla elever, när dom har frågat efter det. Hon tycker att hon har varit tydlig med att gå igenom vad som krävs av eleverna för att de skall nå till de olika betygsstegen, men säger samtidigt att hon kanske kunde ha varit ännu tydligare om hon hade delat ut betygs-kriterierna skriftligt.

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

Det första som Camilla spontant säger om bedömning och betygssättning är att det är mycket svårt. Hon tycker att det är svårt att sätta rättvisa betyg och hon påpekar att betygssättning fortfarande är nytt för henne. Eleverna som nu går i 9:an är de första som kommer få ett slutbetyg i musik av henne. Camilla säger när det gäller slutbetyg att hon hellre kommer att höja än sänka en elev. Vid tillfällen då elever står och väger mellan olika betyg så kan resultat på de skriftliga proven bli avgörande. Enligt Camilla är det bra med så mycket dokumentation som möjligt och hon säger att hon försöker skriva ner lite efter varje lektion vad eleverna gjort och hur det gått för dem men hon menar att det ofta händer att hon glömmer av det.

Arbete med styrdokument

Camilla säger att hon utgår ifrån de nationella betygs-kriterierna när hon sätter betyg på eleverna, eftersom skolan i dagsläget saknar en lokal kursplan och lokala betygs-kriterier i musik. Arbetet med lokala kursplaner och betygs-kriterier är dock på gång. Camilla tycker att de nationella betygs-kriterierna är ”flummigt” formulerade men att hon och de andra musik-lärarna har försökt bryta ner dem så att eleverna skall kunna tolka dem.

Eleverna

Instrumentala och teoretiska kunskaper

Eleverna säger att det krävs att de kan spela piano, trummor, elgitarr och bas. Några menar att det gäller att ha baskunskaper och grunderna i *alla* dessa instrument, men andra att det bara handlar om att de skall behärska *ett* instrument bra. De menar också att det är av betydelse hur man spelar på instrumentet, och att det är viktigt att klara av att spela en hel låt, och att vara intresserad av att lära sig instrument. ”Om man kan spela bra på ett instrument så kan man också få det, alltså, man kan spela en hel låt, på ett instrument så kan man också få högsta betyg, typ MVG.” Någon tycker att på trummor är det extra svårt att veta vad som krävs men tror att det handlar om att spela rytmiskt rätt och hänga med i en låt. Eleverna tar inte upp ackord så mycket, men nämner att dom skall kunna spela lätta ackord. ”Att man klarar av vanliga lätta ackord. G är mycket baskunskap, veta hur man tar ett ackord [...] liksom hålla med tumme och ackord på pianot.” En elev nämner också att man skall kunna spela melodier.

De är alla överens om att sång är betygsgrundande. De skall klara av att sjunga efter en text och försöka följa en melodi. För att nå ett högre betyg tror en elev att man måste ha bra röst, men de andra menar att det räcker med att man försöker och håller ton någorlunda. ”Jag tror inte att det är att man sjunger bra, det är väl att man försöker och att man kan hålla ton någorlunda tror jag.” De tror också att det krävs att man är med och uppträder och sjunger inför skolan för att få ett högre betyg.

Eleverna säger att de skall kunna några kompositörer från olika epoker, och att det är betygsgrundande.

Redovisning av kunskap

Eleverna lyfter fram två olika sätt som de får redovisa sina kunskaper. Det ena genom det skriftliga prov som de har varje termin, och det andra genom praktiskt spel. När det gäller de skriftliga proven så framhåller de allihop att hur bra man gör ifrån sig på dessa spelar roll för vilket betyg de får, men de är inte ense om hur stor roll det spelar. Några tror att huruvida de skriver bra på proven spelar en stor roll i betyget. ”Proven gör nog mycket.” De andra framhåller att det praktiska spelet i jämförelse är viktigare än de skriftliga proven. ”Proven väger mindre än det praktiska spelet”, och att det som spelar stor roll är att klara av att spela upp låtarna som de övat på.

En elev tror att det kan vara betygsgrundande för ett högre betyg att vara med i skolkören. En annan elev menar att läraren möjligtvis kan väga in huruvida eleven sysslar med musik utanför skolan i en bedömning, men tycker samtidigt att alla får möjlighet att lära sig det de blir betygsatta på under lektionstid. ”Aktiv i musikämnet så kanske hon sätter ett plus. Om man spelar utanför skolan så är det ju en bonus liksom, men man lär sig fortfarande på lektionen”.

Uppförande och ansvar

Eleverna tror att beteendet är viktigt för betyget, och de har mycket att säga om detta. De säger att hur de beter sig på lektionerna spelar stor roll. Alla lyfter fram vikten av att ha en schysst attityd på lektionerna, och fastän de egentligen inte tror att beteenden som att komma för sent, ha en tråkig inställning och förstöra på lektionerna skall få påverka betygssättningen, tror de ändå att det tas med i en bedömning. ”Hur man beter sig, att man sitter tyst och lyssnar, att man inte förstör under lektionen. Jag tror ändå att det väger in väldigt mycket fast man säger att det inte skall göra det, störande och sådär, då tror jag inte att den får samma

betyg.” De framhåller också att närvaron är viktig i en betygsbedömning. Vidare förklarar eleverna att det är viktigt att de visar att de är intresserade, aktiva, delaktiga och att de visar ett engagemang. De säger att om man verkligen försöker så visar det på en vilja att få bra betyg. ”Entusiasm, försöka göra sitt bästa, prova på allting”, är exempel från en elev på vad som är viktigt att visa för läraren. En annan elev säger att det är viktigt att vara kreativ om man vill ha ett högre betyg och en tredje menar att man behöver ”visa framfötterna” som ett tecken på att man satsar på Väl godkänd eller Mycket väl godkänd. Att kunna ta ansvar och samarbeta är inget som dessa elever själva tar upp som viktigt för betyget.

Musikalisk begåvning

En elev antyder att betyget skulle grunda sig på om man har talang för musik eller inte. ”Jag tycker det är lite orättvist egentligen, för jag menar alla är ju inte naturbegåvningar och har lätt för att lära sig sånt praktiskt.”

Elevernas uppfattning av lärarens förmedling av betygsgrunderna

En elev hänvisar till betygskriterierna när han resonerar kring vad som är betygsgrundande. Han ställer det som står där mot det som han uppfattat att läraren uttryckt: ”Camilla sade att man behöver kunna spela lite på alla instrument, men i betygskriterierna tror jag att det står att man bara behöver spela ett instrument.” Eleverna berättar att de har fått se betygskriterierna i början av terminen. En elev uttrycker att hon skulle vilja se kriterierna oftare, hon säger följande angående betygskriterierna: ”man får se det i början, så man behöver egentligen ha typ repetition tycker jag”.

Eleverna uttrycker i huvudsak att läraren har förmedlat vad som är betygsgrundande genom att säga det muntligt. En del av det som eleverna tror är betygsgrundande baserar sig på hörsägen. En elev säger exempelvis följande angående att sjunga i skolkören: ”Jag tror man får ett högre betyg i alla fall, dom jag har hört har sagt det.” Några elever baserar sin uppfattning om att uppförande är betygsgrundande på en sammanvägd tolkning av vad olika lärare har sagt om detta. ”Det är jättedumt för dom säger att dom inte skall göra det, men.”

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

En elev uttrycker att han tycker att progression borde vara något som skulle premieras i betygssättning. Eleven menar att läraren borde ”kolla hur man utvecklats på en praktisk nivå från när man kom och när hon sätter betygen. Så har man utvecklats mycket så har man ju varit väldigt engagerad på lektionerna och sånt så då borde det bli lite högre betyg ändå”.

4.3 Skola 3

Läraren

Instrumentala och teoretiska kunskaper

Det första kravet för att kunna få ett godkänt i musik är, enligt Ulf, att överhuvudtaget komma till lektionerna. Nästa steg är att när Ulf ger dem exempelvis en gitarr, så ska de helt enkelt göra sitt bästa, det är viktigare än att lyckas. Under åk 7, 8 och 9 så har Ulf i stort sett samma terminsplanering och detta är för att han vill att eleverna ska få så många chanser som möjligt att repetera och bli bra på olika instrument. ”Man lär sig inte att spela piano eller trummor på två musiklektioner utan det är ett nötande och nötande [...] till slut halkar nötandet över i ett kunnande.” Ulf förklarar graderingen av elevernas instrumentskicklighet såhär: ”En del blir ju aldrig bättre, en del fixar inte trumkomp. Andra fixar det och lär sig ett snyggt fill eller ett

snyggt break eller, dom har kontroll i sitt trumkomp och alltså, det är ju där stegringen i betyget är liksom.” Ulf återkommer ofta i intervjun till att prata om att han tycker att det praktiska utövandet i musiken är viktigt. Han vill att eleverna ska få spela så mycket som möjligt och prova på både enskilt spel och gruppmusicerande.

Redovisning av kunskap

Ulf säger att klassen alltid har uppspel i slutet av varje lektion. Han ger ett exempel från när de hade gitarrkurs, då han ställde fram fyra stolar längst fram och så fick eleverna spela upp för varandra fyra åt gången. Förutom att han själv sätter lite, som han uttrycker det, ”nagel i ögat” på eleverna så att de får något gjort, så menar han att det lockar fram lite tävlingsinstinkt hos eleverna, vilket påverkar dem positivt. För att få ett högre betyg än G så krävs en större insats från eleven. Eleven behöver då uppträda inför någon form av publik och ”ska ha varit med och lett det musikaliska arbetet på skolan”. Ulf betonar att den publiken mycket väl kan vara resten av klassen men att en medverkan i skolans egen melodifestival självklart är ett plus. ”Om dom sedan väljer att göra ett jätteproffsigt framträdande för åttahundra därnere, så är det klart att jag tar med det i en bedömning, men det avgör ju inte.” Han påpekar dock att många elever missuppfattar kriterierna och tror att så fort de klarat något av kriterierna för exempelvis Väl godkänd så kommer de att få det betyget. Han menar att det naturligtvis är fler kriterier som ska uppnås.

Uppförande och ansvar

Att eleverna visar intresse och engagerar sig väger tungt när Ulf sätter sina betyg. För nivån Godkänt menar han att om de ”gör så gott dom kan och försöker [...] så räcker det till ett G utan bekymmer”. För att en elev ska bli utan ett betyg i musik krävs det enligt Ulf att han/hon misslyckas totalt på alla kriterierna för G, vilket inte händer så ofta men när det händer så menar Ulf att eleven själv valt detta. Att försöka så bra man kan är det absolut viktigaste för att få Godkänt och Ulf poängterar att även om eleven inte kommer fram till något resultat och lyckas med sin uppgift så väger engagemanget upp dessa brister.

Ulf säger att han är uppmärksam när eleverna spelar i ensembler och försöker hålla koll på vem som är drivande, exempelvis genom att räkna in och slå av. En taktik som han använder sig av för att se om eleverna klarar av att arbeta självständigt och ta ansvar i gruppen är att säga till gruppen t.ex. ”Gör nu någonting av den här låten, spela precis hur ni vill, latin, jazz, reggae, samba, vals. Liksom gör något av låten, gör musik av det.” Sedan går han ut från klassrummet och kommer tillbaka efter 20 min. för att se vad de åstadkommit. Till skillnad från elever som klarar av att ta ansvar så finns det ju de som kommer till lektionerna och betar sig illa. Ulf berättar om en elev han kört ut från lektionen på grund av dåligt uppförande men han betonar att en sådan incident inte får påverka betyget, ”han kan ju vad han kan och han har gjort vad han har gjort”, säger Ulf.

Musikalisk begåvning

Ulf resonerar i intervjun kring svårigheterna med att bedöma elevernas prestationer men även kring elevers olika förutsättningar. Han menar att vissa elever har lättare för sig, att de har en musikalisk talang. Han försöker beskriva det som att det hos vissa elever verkar ”klicka”, nästan som att de blir kära. Skillnaden mellan en elev utan begåvning och en med, är att den förstnämnda kanske sitter i flera år för att till slut lyckas med något, men det blir ändå aldrig på samma sätt eller med samma flyt som för den begåvade. Ulf menar dock att det finns väldigt ambitiösa elever som genom att kämpa hårt, lyckas jobba sig upp till ett högre betyg men det är inte lika vanligt. När han ska försöka förklara vad han menar så säger han att ”en elev är VG. Den får inte sitt VG bara för att den kan spela gitarr eller sjunga en sång. Det är

så mycket mer som spelar in men det är jättesvårt att sätta fingret på. Alltså, en elev kommer in och *är* sitt betyg”. Ulf kommer tillbaka då och då till att förklara vad det är som gör att eleverna liksom *är* sina betyg. Han försöker ge en bild genom att koppla till ett samtal med slöjdläraren:

Du kan ha två elever som står och håller i varsin träbit och den ena kan ju ha alla verktyg i världen och får inte till, det blir bara en träbit liksom. Den andra har en kniv och gör bara små jack i den så har han skapat någonting [...] man har det i sig på väldigt olika sätt.

Förmedling av betygsgrunderna

Ulf säger att han försöker vara tydlig med vad som gäller på lektionerna. Han förklarar att han sagt åt eleverna att om de inte tänker engagera sig på lektionerna utan endast prata och förstöra så kan de lika gärna strunta i att komma dit. ”Det orkar inte jag bry mig om, det är deras huvudvärk”, säger Ulf. Han återkommer till att han *sagt* olika saker till eleverna. Ett exempel är att han säger att han försökt förklara för eleverna vad för olika saker han tittar på när de håller på med ensemblespel. Ulf understryker att det i allmänhet viktigaste kriteriet för att få Godkänt är att försöka och göra sitt bästa, och han menar att han pratar mycket om det med eleverna. Ulf säger att bedömningen är en helhetsbild av eleven. Han säger inte till eleverna efter olika arbetsmoment, som exempelvis trumspel, att det är klart och att de är färdiga med det utan han vill se en längre process. Innan vissa moment i musikundervisningen har Ulf dock gått igenom vad som krävs för de olika betygen men detta har resulterat i att eleverna blivit alltför fixerade vid kriterierna och liksom gjort uppgiften helt utefter t.ex. kriterierna för VG, och därefter trott att de bara för att det gjort detta så skulle de få ett VG. Ulf menar att det är svårt att få eleverna att förstå att det är fler kriterier som måste uppfyllas.

När vi pratar om betygsriterierna, så säger Ulf att han skrivit ut och läst dem högt för eleverna bara för någon vecka sedan. Han tillägger också att han innan det, någon gång hämtat pärmen med betygsriterierna i, om det varit någon elev som frågat. Innan Ulf lade fram kriterierna för eleverna, veckan innan vi kom, så hade han bearbetat dem genom att förenkla språket och sedan provläst dem för ett par elever i 9:an för att se om de förstod. Han säger också att han i 8:an frågat eleverna om de tyckte att de betygen de fått varit rättvisa och att han då bara fått positivt gensvar.

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

Att det är klurigt med bedömning, säger Ulf rakt ut: ”Bedömning är svårt alltså, det är det värsta jag vet med det här jobbet.” Han menar bland annat att svårigheten ligger i att få kriterierna tydliga så att alla förstår vad som menas. Dock påpekar han att han känner sig tryggare i sin bedömning nu än för en tid tillbaka sedan. Nu menar han att betydelsen av de olika kriterierna sjunkit in hos honom och därmed har han också kunnat vara mer tydlig ut till eleverna. En annan svårighet är att avstå från att väga in elevernas engagemang allt för mycket, enligt Ulf. Han ger som exempel att vissa elever visserligen klarar den uppgift som de ska göra men att de samtidigt är helt ointresserade av att göra något ytterligare. Ulf menar att han vid sådana tillfällen kan känna en viss irritation, eftersom han samtidigt ser andra elever som kämpar mycket hårt men ändå inte lyckas uppnå samma resultat. Om de elever som gör så lite som möjligt men ändå fixar uppgiften, säger han: ”Egentligen skulle jag vilja ge dom Icke Godkänt hellre, inte ge dom ett betyg för att dom egentligen inte gör sitt bästa, fast [dom] klarar sig.”

Han betonar sitt sätt att jobba ”nötande” med eleverna och menar att detta gör att de flesta så småningom lär sig instrumenten även om de inte är helt medvetna om det själva. Ulf säger:

”Det är lite det som är poängen, när dom inte vet att dom har lärt sig, då är det bra på något sätt.” Ulf berättar att han tycker att det är svårt att förklara för eleverna vad betygen grundar sig på, att det är svårt att få dem att förstå detta. Han säger att han brukar sätta sig ner med eleverna och prata med dem lite en och en, för att de ska få reda på, på vilken nivå de ligger. Detta har han tyvärr inte hunnit med i år men när han gjort det förr så har det kommit elever som undrar varför de inte ligger på VG och då menar Ulf att han försökt förklara det här med att man *är* sitt VG men det har varit svårt för eleverna att förstå.

Ulf förklarar för oss att han förut suttit ner efter varje arbetsdag och summerat vad som hänt och vad olika elever gjort men att nu när han har 16 klasser i musik, så är det inte praktiskt möjligt. Han säger att han har ett nytt system på gång men att han inte kommit igång med det än. Under tiden så använder han sig av ren minnesteknik. Han förklarar att han så gott det går, försöker memorera vad eleverna gör under lektionerna för att sedan sitta med skolkatalogen och repetera vad de olika eleverna åstadkommit. Han understryker dock att detta system är ohållbart i längden eftersom det blir de elever som märks och sticker ut ur mängden som han uppmärksammar i efterhand, ”de som man inte har pekat på, det är ju såna här glidare liksom.”

Arbete med styrdokument

Ulf berättar att han har en lokal arbetsplan i musik som han under denna termin håller på att uppdatera. Tyvärr fick vi inte möjlighet att ta del av denna arbetsplan, som han visat och gått igenom med eleverna veckan innan vi kom.

Eleverna

Instrumentala och teoretiska kunskaper

Eleverna på skola tre säger att det är betygsgrundande att spela flera olika instrument: piano, bas, elgitarr, trummor och synt. De flesta av eleverna är dock osäkra på huruvida läraren menar att de skall kunna spela *ett* instrument riktigt bra, eller om de skall kunna spela lite grann på *alla* instrument. Några elever menar att det är viktigt att kunna flera olika instrument för att få ett högre betyg. ”Om man kan några eller många instrument, lite utav varje om man säger så, då kan man få högre betyg.” En elev tror att det är viktigast att kunna spela gitarr. Flera utav eleverna säger att det förväntas av dem att de skall kunna spela flera olika ackord, och använda rätt ackord när de spelar låtar. ”Inte spela D när man skall spela A på gitarren.” Någon tror att de måste kunna minst tre ackord för att bli godkända. De tar också upp att de måste kunna spela olika låtar på instrumenten. Eleverna säger också att det är viktigt att ha känsla för rytm och kunna hålla takten, och menar att det är viktigt i både trumspel och när de spelar på de andra instrumenten. Alla eleverna menar att sång ingår i betyget, och att huruvida man är med och sjunger har betydelse för vilket betyg de får. De flesta tror att det räcker att försöka sjunga, men någon tror att det kan vara viktigt att dessutom ”sjunga riktigt bra”. De berättar att de skall sjunga inför de andra i klassen, ”gå fram och sjunga karaoke” säger några elever.

Att kunna lite musikhistoria säger eleverna spelar in i betyget. De säger att de behöver veta lite om gamla band och olika artister. I musiklyssning skall de kunna skilja olika musikstilar åt, ”spelar han upp hiphop och då skall man veta att det är hiphop”. De nämner också att de skall kunna lite om olika kompositörer som Mozart och Beethoven. Någon säger också att de skall kunna skilja dur och moll åt för att få ett högre betyg.

Redovisning av kunskap

Några tror att det är viktigt att vara med på framträdanden i skolan, exempelvis lucia eller skolans egen melodifestival om de vill nå ett högre betyg. Någon menar att det står i betygsriterierna att man som elev skall vara engagerad i skolans tillställningar för att nå ett högre betyg än Godkänd. "Vara med på såna här musikaliska tillställningar och så här, melodifestival och sångfestival och sånt, lucia." För att redovisa vad de kan så nämner en elev att de skall spela upp låtar som de har arbetat med för de övriga i klassen.

En elev menar att det är näst intill omöjligt att få ett bra betyg ifall man inte spelar musik på fritiden. "Man kommer ju dit för att lära sig nåt och om man inte har gått på nåt instrument eller kör då ska man kunna lära sig det därborta och det är ju nästan omöjligt att få det högsta betyget, i musik, om man inte spelar nåt instrument annars." Andra menar att det inte spelar någon roll ifall man spelar utanför skolan, man får möjlighet att lära sig ändå, men att den möjligheten beror på hur klassen sköter sig. De menar att det är svårt att lära sig något i en klass som är stökig, och därmed svårare att få bra betyg.

Uppförande och ansvar

Eleverna har mycket att säga om hur de tror att läraren vill att de skall bete sig. Kvaliteter som de tror är viktiga att de visar är engagemang, intresse, och att de tar ansvar och egna initiativ. För att de skall få ett G menar de att det är viktigt att de försöker och gör sitt bästa men säger också att det krävs mer än detta för att nå ett högre betyg. "Om man försöker, fast man ändå inte kan, men om han ser att man försöker så får man G, men om man kan samtidigt, då tror jag att man får högre betyg, om man kan det man håller på med liksom." Alla är överens om att det är viktigt att lyssna på läraren, göra de uppgifter de får och följa hans instruktioner. Dessutom tror flera elever att det lönar sig att fjäska, genom att exempelvis vara lite extra trevlig eller fråga om man får spela på rasterna. Exempel på sådant beteende som de inte tror är positivt för betyget är att "typ sitta och sova på lektionen", "häva ur sig dumma saker" eller att ofta störa lektionen genom att exempelvis prata rakt ut. Närvaron spelar roll tror de alla, och någon elev tror också att det räcker att bara komma till lektionen för att bli godkänd. Flera elever säger att det är viktigt att de hjälper andra elever som inte förstår vad eller hur de skall göra en uppgift, att:

Vara så engagerad som möjligt, varje gång man visar någonting så ska man verkligen visa att man verkligen lärt sig och kanske hjälpa andra som inte förstår. Det är ganska viktigt att han kan se att man kan visa andra och att man, ja som sagt visa att man kan till exempel sjunga, spela gitarr eller någonting och va med på såna här typ festivaler och sånt där. Så, synas så mycket som möjligt.

Några elever tar upp att deras förmåga att samarbeta och hur samspelade de är i spelgrupper är betygsgrundande, och en elev säger att "man måste kunna samarbeta, det är jätteviktigt".

Elevernas uppfattning av lärarens förmedling av betygsriterierna

Eleverna på skola tre menar att läraren inte självmant visar upp betygsriterierna, utan att eleverna måste fråga ifall de vill se kriterierna. "Jag tror inte han vill säga till alla vad vi skall göra, man får mer gå fram och fråga." Därför, menar en del elever är det svårt att veta vad som krävs av dem. "Det är jättemånga som har klagat så då sade han, 'Ja men då skriver vi ut dom'." Annars menar eleverna att de har fått reda på vad som är betygsgrundande genom att läraren säger vad de skall göra, exempelvis "han har sagt för att få G så måste man kunna tre ackord" eller "han har ju pratat om målen." En vecka innan intervjuerna ägde rum hade

eleverna fått ta del av de lokala betygskriterierna då Ulf hade en genomgång av dem. En elev påpekar dock att innan detta skedde så visste de inte så bra vad som krävdes av dem, ”nej, då hade man ju ingen aning”. Eleverna säger att de också fick ut kriterierna skriftligt något som varken skedde i åk 7 eller 8. En elev är kritisk till att de inte fått se betygskriterierna tidigare och säger:

Jag blev ju såhär förvånad över själva kriterierna, alltså att han inte kunde säga nånting innan, ens ett litet utdrag, för det var så himla mycket man behövde för att kunna få VG och MVG. Och vi har ju alltid frågat honom innan om vad man behöver för att få VG och MVG och ’jag hämtar kriterierna nån gång så får ni se’, men han kunde ju bara sagt det. Det var så enkla små saker som han borde kunna sagt innan så att folk kunde försöka påverka sitt betyg innan. Så att jag blev ju chockad över allting, vad man behövde göra.

Tankar och åsikter om bedömning och betygssättning

Några elever uttrycker också att det inte förstår vad deras betyg grundar sig på. ”Vi vet inte vad våra betyg grundar sig på, alltså vad man gör för fel eller”, en annan elev säger: ”man gör sitt bästa, man tycker man är bra, sen får man betyget och ser att man har fått bara G”. Alla eleverna är överens om att det är svårt att få Mycket väl godkänd. Någon annan är också missnöjd över att betyget Godkänd i hennes mening är för brett.

Det finns några som kommer dit och gör absolut ingenting. Dom försöker inte ens spela och dom har G. Jag gör mycket mer än vad dom gör ja, jag gör i alla fall det han säger till och det han säger att man ska göra och försöker. Sen får vi likadant betyg och det är lite orättvist. Antingen borde dom få IG och jag G.

6. Diskussion

I vår diskussion vill vi besvara vårt syfte att undersöka vad elever i åk 9 uppfattar som betygsgrundande i ämnet musik, samt jämföra det med vad deras undervisande lärare anser sig utgå från vid sin bedömning. Vi kommer också att sätta resultaten från vår undersökning i relation till den nationella kursplanen, de nationella betygskriterierna och de eventuella lokala styrdokumenterna som finns på de olika skolorna, samt till NU-03. Eftersom vi i denna undersökning främst är intresserade av att jämföra uppfattningarna mellan eleverna och deras undervisande lärare och inte resultatet mellan de tre skolorna, har vi valt att diskutera resultatet skola för skola. I den senare avslutande diskussionen knyter vi sedan samman resultaten och presenterar våra slutsatser.

Skola 1

Lärare och elever är i stort sett samstämmiga om vad som krävs av dem angående instrumentala och teoretiska kunskaper. Spel på instrument och av låtar är något som läraren och elever lyfter fram som mycket viktigt. Likaså delar de inställningen att sång inte är lika viktigt för att få betyget Godkänd. Det som är viktigt är inte att det låter bra, utan att eleverna försöker.

En skillnad mellan lärare och elever är dock den betydelse och tyngd som tillmäts skapandet av en egen låt. För eleverna är detta en stor sak, men för läraren verkar det bara vara ett moment bland andra. En möjlig förklaring till detta kan givetvis vara att det var ett aktuellt moment som eleverna arbetade med då vi genomförde intervjuerna. Det kan också vara så att

eleverna tycker att just detta moment är svårare än andra, för en del verkar det till och med oöverstigligt svårt och därmed som ett för högt krav för att uppnå Godkänd. Eleverna menar att uppgiften att skapa en egen låt är för svår då den enligt dem kräver kunskaper som de bara kan få genom att hålla på med musik på fritiden. Som eleverna uppfattar Peter, så måste alla skriva en egen låt med ackord, text och melodi. Vi uppfattar det dock lite vagt ifrån Peters sida huruvida han menar att alla måste göra en låt enskilt, eller om det går bra att göra den ihop med någon annan.

Vid en genomgång av den nationella kursplanen i musik kan vi se att eget skapande tas upp både i *Mål att sträva mot* och i *Mål att uppnå*. En strävan efter att eleven ska lära sig att använda musiken som ett sätt att uttrycka sina tankar och idéer betonas (*Kp2000, Musik*, 2006-12-28). Formuleringarna i kursplanen ger dock utrymme till en vid tolkning, vilket Peter har konkretiserat i de lokala betygskriterierna. Anmärkningsvärt är dock att det enligt de lokala betygskriterierna på skola 1 tydligt framgår att eleverna endast behöver skriva en text och att skapandet kan ske tillsammans med andra för betyget Godkänd. Däremot så står det under kriteriet Mycket väl godkänd att ”eleven skriver egen melodi, sätter ackord till och funderar över stil och sound” (se s.19). Kan det vara så att den orättvisa som eleverna känner grundar sig i att kraven på dem är för högt ställda? En elev uttrycker detta explicit:

Alltså, musiklektionerna känns mer som ett test på nåt vi inte fått lära oss, om man inte kan liksom [...] Vi ska visa honom vad vi kan [...] han vill veta vad vi kan, han vill inte se till så att vi kan det, oftast. Så dom som kan visar ju det dom kan och får bra betyg men dom andra håller sig på en nivå som inte utvecklas såvida dom inte väljer att utveckla den utanför skolan.

Detta citat knyter också an till den attityd som finns hos flera av eleverna att det är svårt, eller näst intill omöjligt att nå ett högre betyg om man inte spelar musik på fritiden. Vi ser här ett samband med det som framkommit i NU-03 angående att en stor del av eleverna i undersökningen säger sig ha inhämtat sina musikkunskaper utanför skolan. Elevernas miss-tanke om att Peter räknar med spel på fritiden i musikbetyget bekräftar Peter själv på frågan om det finns något annat som han bedömer än det han skall enligt kursplanen och betygskriterierna, när han säger:

Om jag tycker att dom är bra på scen och kan spela gitarrsolo inför publik, utomhus i ösregn, då tycker inte jag att det är så mycket att tveka på, det är ju ett MVG! [...] Då är du ju färdig, då behöver inte jag hålla på och tjafsa utan säg till om du vill nåt liksom, om det är nåt du undrar över. Annars så, kör ditt race liksom.

Samtidigt står det i läroplanen att läraren skall ”utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper” (*Lpo 94*, 2006:16). Därmed tolkar vi det som att läraren gör rätt i att bedöma allt som eleverna kan och uppvisar i ämnet, oavsett när de uppvisar det. De elever som spelar utanför skolan kommer i många fall att ha större kunskaper i musik i förhållande till de elever som endast ägnar sig åt musik en gång i veckan. Däremot tycker vi att Peters kommentar angående att eleverna skulle vara ”färdiga” när de har gjort ett bra uppspel är märklig, då han själv också säger att det är flera kriterier som måste vara uppfyllda för att nå ett högre betyg. Är det så att Peter prioriterar vissa mål? I de nationella betygskriterierna står det t.ex. att eleverna skall ha vissa teoretiska kunskaper och att det inte räcker att bara vara bra på ett instrument om man inte kan samarbeta, men dessa verkar Peter inte bry sig om i fallet med eleverna som har spelat solo i ösregn.

Det är också viktigt att de elever som inte sysslar med musik utanför skolan inte blir bestraffade för detta genom att kraven är sådana att det är omöjligt för eleverna att uppnå ett högre betyg om de inte har musik som ett fritidsintresse. En elev på skola 1 uttrycker missnöje över bedömningen av sådant som sker utanför skolan på detta sätt: "Inte bara att det kan bli bättre om man håller på med det på fritiden, alltså mycket bättre, och inte bara det att det kan bli bättre om du gör det, utan att det går inte att få MVG om du inte håller på med det på fritiden.

Under intervjun med Peter framkommer en delad inställning till användningen av det nya betygssystemet. Peter menar att han har blivit bättre på att bedöma elevens kunskaper och färdigheter utifrån en helhet istället för delar, vilket stämmer överens med riktlinjerna för bedömning i kursplanen (*Kp2000, Musik*, 2006-12-28). Han hänvisar också flera gånger till kursplanen och betygskriterierna vilket tyder på att han aktivt använder sig av dessa. Däremot går han emot den skyldighet som han har enligt läroplanen att tydliggöra för eleverna vilka mål och krav som ligger till grund för bedömningen (*Lpo 94*, 2006:5), när han säger att han inte vill informera eleverna om betygskriterierna och därför sällan pratar om dem. Därmed representerar inte Peter den lärarkår som deltog i NU-03 där 92 procent av musiklärarna sade sig vara bra eller mycket bra på att informera eleverna om kursplanen. Vi ser att avsaknaden av information från Peter angående kursplan för eleverna får konsekvenser för hur de upplever bedömningen i musik. Även detta visar sig i NU-03 där en tredjedel av eleverna var osäkra på vad som krävdes av dem för att nå upp till de olika betygen (*NU-03*, 2003:98).

I vår undersökning visar eleverna en benägenhet att försöka uttolka Peters bedömningsgrunder utifrån de direktiv han ger på vad de skall göra, exempelvis skriva låt, spela gitarr osv. men också utifrån Peters attityd. Eleverna berättar att de vet hur de skall bete sig och vad som förväntas av dem utifrån vad som gör Peter arg och irriterad och att de också tror att det lönar sig att fjäska och vara överdrivet trevliga. Både Galegos & Nord (2006:36) och Holzmann (2005:15) visar i sina undersökningar att elever uppfattar att beteende utgör en del av betygsgrunden. Vi kan även se att detta är något som konstateras i Skolverkets *Nationella kvalitetsgranskningar* (2000:19). När det gäller elevers tendens att tro att beteende spelar roll för betyget drog Holzmann slutsatsen att detta kan bero på lärarnas benägenhet att oftare prata om hur man ska bete sig än om betygskriterierna, och att eleverna av den anledningen tror att beteendet spelar stor roll för betyget. I vår undersökning ser vi på skola 1 en annan möjlig förklaring. Då eleverna inte vet vad som krävs av dem enligt betygskriterierna söker de efter andra bedömningsgrunder. Det blir då naturligt för eleverna att utgå ifrån att det som Peter säger att de skall göra också är det som bedöms. Lika naturligt blir det för eleverna att uppfatta vad Peter tycker, dvs. det som gör honom glad eller irriterad som betygsgrundande.

Skola 2

I resultatet visar det sig att elevernas uppfattningar om bedömningsgrunderna i stort sett speglas av vad Camilla anser sig förmedla. Detta gäller både det som är betygsgrundande och det som inte är det. Elever och lärare är rörande ense om att engagemang och intresse spelar en stor roll i betyget. Men när Camilla pratar ganska allmänt om att eleverna ska göra sitt bästa i alla moment för att få Godkänd så är eleverna lite mer noggranna angående vilka instrument de skall kunna, och vilka olika moment som räknas in i betyget.

Camilla informerar kontinuerligt eleverna om de betygskriterier som ligger till grund för hennes bedömning. Att hon vid tillfället för undersökningen saknar färdigställda lokala betygskriterierna och istället enbart utgår från de nationella betygskriterierna, verkar inte ha haft någon negativ inverkan på elevernas förståelse för vad som är betygsgrundande. Även

om Camilla själv säger att de nationella betygskriterierna har svåra formuleringar så visar hennes och elevernas samstämmighet på att hon lyckats bra med att få dem förståeliga för eleverna. Ytterligare ett uttryck för att det som Camilla förmedlar till eleverna också uppfattas, är att eleverna är lika osäkra som Camilla på huruvida de behöver kunna lite av alla instrument, eller ett instrument riktigt bra för att få ett högre betyg. Samstämmigheten som finns på skola 2 mellan vad läraren säger sig bedöma och vad eleverna uppfattar, skiljer sig därmed från resultatet i NU-03 (2003:97), där en stor diskrepans mellan lärare och elevers uppfattningar upptäckts.

Vad är det då som gör att Camilla lyckats så bra med att förmedla betygsgrunderna till sina elever? Det vi kan konstatera är att Camilla arbetar aktivt med betygskriterierna och låter dem genomsyra undervisningen. Hon går igenom kriterierna vid terminsstart, och vid de tillfällen eleverna har funderingar kring dem, samt repeterar dem efter prov. Camilla har också betygssamtal med alla elever. I ämnesrapporten för musik drogs slutsatsen att kommunikationen mellan musiklärare och elever behöver bli bättre. För att åtgärda den diskrepans som framkommit mellan lärare och elevers uppfattning föreslogs därför att musiklärarna borde gå igenom och förklara betygskriterierna oftare (*NU-03, Musik, 2005:55*). Vi drar slutsatsen att avsaknaden av en liknande diskrepans på skola 2 är en följd av att detta är något som Camilla gör.

Det framkommer dock att eleverna förutom att bli bedömda utefter betygskriterierna ändå tror att Camilla värderar andra saker, såsom beteende. Camilla själv svarar på vår direkta fråga om huruvida hon bedömer sådant som inte står i betygskriterierna att hon ”försöker att inte göra det”. Samtidigt säger Camilla vid ett annat tillfälle att hon lägger stor tyngd vid hur eleverna betar sig på lektionerna, och även att de tycker att det är roligt. Vi får känslan av att Camilla i allra högsta grad bedömer beteende, alltså sådant som inte står i kursplanen, men att hon själv är omedveten om att hon gör det. Det verkar också som att eleverna har upptäckt detta eftersom de är övertygade om att deras uppförande på lektionerna spelar stor roll för betyget, de tror dock att det inte borde vara så.

Hur man betar sig, att man sitter tyst och lyssnar, att man inte förstör under lektionen. Jag tror ändå att det väger in väldigt mycket fast man säger att det inte skall göra det, störande och sådär, då tror jag inte att den får samma betyg.

I den nationella kursplanen för musik (2000) går det att läsa under rubriken *Ämnets syfte och roll i utbildningen* att musikundervisningen syftar till att ge alla elever ”lust och möjlighet att utveckla sin musikalitet och få uppleva att kunskaper i musik bottnar i, frigör och förstärker den egna identiteten både socialt, kognitivt och emotionellt” (*Kp2000, Musik, 2006-12-28*). Det konstateras att musiken berör oss människor djupt. Camillas inställning, att hon vill att eleverna ska ha roligt skulle kunna säga stämma in som en del av beskrivningen av musikämnet. Känslan av att trivas och ha roligt skulle kunna ses som ett uttryck för utveckling av individerna. Det är emellertid viktigt att påpeka att detta inte får tas med i en bedömning av eleverna, vilket det verkar finnas en risk att Camilla gör.

Skola 3

Eleverna på skola 3 verkar ha förstått att Ulf lägger stor tyngd vid deras uppförande när han sätter sina betyg. Detta uttrycks mycket precist av en elev som säger:

”Om man försöker, fast man ändå inte kan, men om han ser att man försöker så får man G. Men om man kan samtidigt, då tror jag att man får högre betyg, om man kan det man håller på med liksom.”

Elever och lärare uttrycker en överensstämmande uppfattning om att grad av intresse och att engagemang spelar stor roll för betyget. Eleverna verkar också utnyttja detta en aning genom att försöka vara extra trevliga mot Ulf och vara honom till lags. Ulf säger själv vid flera tillfällen att om eleverna bara är engagerade och visar vilja, så når de Godkänd, oavsett om de har klarat uppgifterna eller inte. Det är dock elevernas positiva uppförande som Ulf säger sig väga in i betyget. Han menar att när elever inte engagerar sig och försöker så mycket som han tror att de skulle kunna, så skulle han egentligen vilja ge dem ett lägre betyg, men han säger samtidigt att han ju inte får ta med en sådan aspekt i betyget. Ulf är således medveten om att dåligt uppförande inte får påverka betyget men han låter sig däremot påverkas av elevernas beteende åt det positiva hållet. Även om ett positivt beteende exempelvis i form av engagemang kan vara en förutsättning för att nå målen, så är det inte uppförandet i sig som skall betygsättas. Detta oavsett om det är av negativ eller positiv karaktär.

Enligt Skolverket så är funderingar kring huruvida beteende får tas med i betyget vanligt bland både lärare och elever. I publikationen *Bedömning och betygssättning* (2001) står att läsa att ”bedömning och betygssättning alltid skall ske med målen som utgångspunkt. Det innebär i sin tur att närvaro, flit, ambition, läxläsning, lektionsarbete m.m. inte i sig skall vara grund för betygssättningen, såvida de inte är en direkt förutsättning för att målen skall kunna nås, till exempel i form av laborationsarbete” (*Bedömning och betygssättning*, 2001:33). Ulfs resonemang visar på att han ger eleverna betyget Godkänd även om de inte har uppnått alla kriterier för att få detta betyg, men att han tycker att de har försökt så bra att de blir godkända ändå. Skolverket menar dock att detta är fel, lika fel som det är att betygsätta uppförande är det också att använda betygssystemet kompensatoriskt. Om det inte finns särskilda skäl för att låta vissa kriterier kompensera andra kriterier som eleven inte uppfyller måste alla kriterier vara uppfyllda för att eleverna skall få Godkänd. Däremot kan det göras undantag och möjlighet för kompensering när det gäller de högre betygen. Om en elev uppfyller vissa kriterier mycket väl men brister i något annat avseende kan de mål som de har nått kompensera detta (*Bedömning och betygssättning*, 2001:18).

Vid ett flertal tillfällen under intervjuerna med Ulfs elever refereras det till vad som står i betygskriterierna. Det framkommer att Ulf har visat och gått igenom betygskriterierna med dem veckan innan tillfället för intervjuerna och att eleverna därmed har dem färskt i minnet. De betonar emellertid att innan han gick igenom dem så var det ingen som visste vad som krävdes för att uppnå de olika betygen. Om eleverna ville veta så fick de helt enkelt fråga honom. Ett par elever jämför sig själva med andra i klassen och menar att de i förhållande till dem är värda ett högre betyg. Detta resonemang tyder på att eleverna inte är helt införstådda i hur det målrelaterade betygssystemet fungerar, eftersom systemet att jämföra elevernas kunskapsnivåer med varandra hör mer hemma i det relativa betygssystemet (*Betygshistorik*, 2006-12-16). Det faktum att eleverna på skola 3 jämför sig med varandra istället för att sätta sina kunskaper i relation till betygskriterierna anser vi är ett resultat på bristande information kring dessa. Det faktum att Ulf plockat fram och gått igenom betygskriterierna strax innan vi kom såg vi först som en negativ inverkan på vår undersökning eftersom det kanske hade varit intressantare att få höra elevernas uppfattning innan de informerades om kriterierna. Samtidigt var det på tiden att eleverna blev delaktiga i dem oavsett om Ulf påverkades av att vi skulle komma eller inte.

Ulf resonerar ofta i intervjun kring att elever *är* sina betyg. Han tycker att det är svårt att förklara för oss vad han menar och han tycker även att det är klurigt att få eleverna att förstå detta när han försökt att förklara det för dem. Med detta i tankarna är det inte svårt att förstå

eleverna som säger att de inte vet eller förstår vad de behöver göra för att nå ett högre betyg. Ulfs resonemang om att eleverna är sitt betyg, och inte att de uppvisar att de nått målen för betyget ser vi som problematisk. Särskilt om det är så att det som väger tungt i Ulfs betygssättning är uppförande. Ett sådant resonemang riskerar att sätta betyg på elevens personlighet snarare än på elevens faktiska kunskaper. En diskussion kring huruvida eleven är sitt betyg eller om betyget är ett bevis på uppnådd kunskap tar forskaren Ingemar Emanuelsson upp i sin artikel "I behov av särskilt stöd- och ändå godkänd?". Emanuelsson belyser här en tankvärd aspekt när han diskuterar kring möjliga negativa konsekvenser för elevernas självkänsla vid införandet av termen Godkänd i och med att det målrelaterade betygssystemet togs i bruk 1994. Han beklagar att man inte istället valde att använda sig utav termen Godkänt, då detta inte på samma sätt skulle ge associationen till huruvida eleven är godkänd som person, utan istället har uppvisat ett godkänt resultat på uppnådd kunskap (Emanuelsson, 2002: 38).

6.1 Avslutande diskussion

Tankarna kring denna studie väcktes när vi i LAU 300 läste den nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Konstaterandet att en stor del musikelever upplever att de inte känner till vilka mål de behöver nå för att få godkänt i musik, satt i relation till att en stor del av musiklärarna tycker sig vara bra på att informera eleverna om vilka mål de ska nå för att få godkänt, väckte vårt intresse och vår nyfikenhet.

Vi har i vår undersökning sett att elever och lärare på samtliga skolor i vissa fall är samstämmiga angående vad de anser är betygsgrundande. Detta gäller främst konkreta moment som vilka instrument eleverna skall kunna. Exempelvis anges baskunskaper på gitarr, trummor, synt och sång som viktiga. En stor del av eleverna tror också att deras betyg delvis baserar sig på hur de uppför sig. Vi uppfattar emellertid inte att de tycker att detta är orättvist även om många är medvetna om att det är fel. Istället verkar många elever helt enkelt ha anpassat sig till "spelreglerna" och försöker bete sig på ett sätt som de tror gynnar deras betyg. Flera av lärarna menar också att elevernas beteende spelar stor roll för betyget. Under diskussionen under skola 2 berättade Camilla att hon vill att hennes elever skall vara engagerade och ha roligt. Som nämnts tidigare är detta i sig inget som skall betygsättas. Däremot tror vi att lärare och elever skiljer sig åt i sitt sätt att se på betygsättning av beteende. Eleverna för ett resonemang i vilket vi anar att de tycker att läraren sätter betyg på beteendet i sig. Vi tror dock att lärarna för ett annat resonemang och ser engagemang och en positiv attityd som ett medel och ibland som en förutsättning för att eleverna ska nå ett resultat. Det finns ingen lärare som kan "trycka" in kunskap hos en elev. För att elever skall lära sig något nytt krävs att de är öppna för detta. När eleverna så säger att de tror att läraren går mycket på beteendet i sin betygsättning, och att de av den anledningen försöker vara trevliga och positivt inställda, så tänker de inte på att de sannolikt lär sig mycket under tiden, eftersom de har en öppen attityd. Detta är också något som Ulf antyder när han pratar om en elev som säger sig uppleva att han inte lär sig något på lektionerna, och Ulf påpekar då att de ju faktiskt kan spela gitarr nu, något som de inte kunde när de började i 7:an.

Både musiklärarnas och elevernas resonemang kring vad som är/upplevs som betygsgrundande, är relevant att sätta i relation till betygssystemet. Vi kan konstatera att lärarna förhåller sig till och använder sig utav betygskriterierna på lite olika sätt. Värt att fundera över angående betygssystemet tycker vi Peter lyfter fram i sitt resonemang angående eleven som gjort ett bra uppspel, och därmed kunde betrakta sig som "färdig" i musik. I det betygssystem

som vi har idag är detta en möjlighet, har eleven nått och uppfyllt alla mål för Mycket väl godkänd, så skulle han eller hon på ett sätt kunna betrakta sig som just färdig, men är man någonsin färdig med att inhämta kunskap? Givetvis menar vi att eleverna skall kunna nå målen, men det går alltid att fortsätta att utvecklas. En elev som får Mycket väl godkänd under höstterminen i 8:an kan heller inte ta för givet att hon/han kommer få samma höga betyg under kommande terminer. Alla betyg fram till slutbetyget i 9:an är terminsbetyg och kräver att eleven kontinuerligt visar att kunskapen når upp till de krav som ställs för betyget.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns en stor samstämmighet mellan vad lärare och elever på skola 2 anser vara betygsgrundande, men att det däremot finns en märkvärd skillnad mellan lärarnas och elevernas uppfattningar på skola 1 och 3. Denna skillnad visar sig i en osäkerhet hos eleverna, vilket många gånger tar sig uttryck i en känsla av att de bedöms på orättvisa grunder. Vi kan således konstatera att de elever i undersökningen som vet bäst vad som förväntas av dem och som är nöjdast, är de som har en lärare som tydligt informerar dem om betygsgrunderna. Därmed instämmer vi i slutsatsen som dras i NU-03, Musik (2005:55), om att en förbättrad kommunikation mellan lärare och elever är nödvändig för att eleverna ska förstå vad betygen grundar sig på. I denna undersökning har vi intervjuat sammanlagt 26 elever och tre lärare, och vi vill understryka att vårt resultat inte gör anspråk på att ge en generaliserande bild utav vad musikelever i allmänhet uppfattar som betygsgrundande. Istället hoppas vi genom dessa fall belysa olika tänkvärda perspektiv, som får framstå som exempel på aspekter av vad musikelever menar är betygsgrundande. Vi vill med denna uppsats också betona vikten av att forskningen bör gå vidare inom detta område. Som vi tidigare konstaterat finns det inte så mycket forskning att tillgå inom ämnet musik som anknyter till dagens betygssystem och elevernas perspektiv och upplevelser av detta. Här finns mycket kvar att undersöka och förhoppningsvis kan vår undersökning väcka ytterligare nyfikenhet för detta. Exempelvis skulle en närmare studie om hur musiklärare arbetar med, och konkretiserar den nationella kursplanen i musik vara av stor betydelse. Det skulle också vara mycket intressant att vidare studera betydelsen av beteende för betyget när det gäller musik i förhållande till andra ämnen.

Vi vill avsluta denna uppsats med att vända tillbaka bladen till första sidan, till titeln ”Han är lärare liksom, han bestämmer, han kanske inte tyckte att jag nådde dom målen.” Vi tycker att detta citat väl speglar det vi kommit fram till i vår uppsats. Även om den elev som sagt detta är medveten om att det finns vissa mål som han ska ha uppnått för det betyg han strävat efter så accepterar han lärarens beslut, eftersom det ändå är denne som bestämmer. Eleven uttrycker en osäkerhet om vad läraren egentligen tycker om hans prestation, vilket vi tolkar som avsaknad av bra kommunikation mellan lärare och elev. Vi kan i citatet även utläsa att eleven vet att det finns vissa mål som han ska uppnå men att han inte är riktigt säker på vilka dessa är. Hur ska eleven kunna arbeta målmedvetet och värdera sina kunskaper på ett bra sätt om han/hon inte vet vad som krävs? Om eleven hade fått en motivering till sitt betyg så kanske han/hon hade uttryckt sig på ett annat sätt.

Referenser

Litteratur

Allmänna råd och kommentarer 1, Likvärdig bedömning och betygssättning. (2004). Skolverket

Bedömning och betygssättning, kommentarer med frågor och svar. (2001). Skolverket

Betyg med lika värde? – En granskning av statens insatser. (2004). Riksrevisionen

Betygssättningen - Särtryck ur Nationella kvalitetsgranskningar 2000. (2000). Skolverket

Emanuelsson, Ingemar. (2002). ”I behov av särskilt stöd – men ändå godkänd?”. *Att bedöma eller döma*. Stockholm: Skolverket

Esaiasson, Peter m.fl. (2004). *Metodpraktikan*. Uppl. 2:2. Stockholm. Norstedts Juridik AB.

Galegos Jr., Bruno & Nord, Linda. (2006) *Elevers känslor och tankar om betyg i år 9*. Examensarbete. Södertörns Högskola.

Holzmann, Maria. (2005) *Betyg och bedömning, i teorin och praktiken*. Examensarbete. Högskolan Dalarna.

Kommentarer till grundskolans kursplaner och betygskriterier. (2000). Skolverket

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). (2006). Skolverket

Musik, ämnesrapport till rapport 253 (NU-03). (2005). Skolverket

Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. (NU-03). (2003). Skolverket

Trost, Jan. (1997). *Kvalitativa Intervjuer*. Lund. Studentlitteratur.

Wivall, Jan, red. (1991). *Bonniers svenska ordbok*, Stockholm, Bonniers Fakta Bokförlag AB

Elektroniska källor

Skolverket. 2000: *Kursplan i Musik 2000 (Kp 2000)*. Hämtat 2006-12-28
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3877&extraId=2087>

Skolverket. 2006 (senast granskad): *Betygshistorik*. Hämtat 2006-12-16.
<http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338>

Vetenskapsrådet. u.å: *Forskningsetiska principer, inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 2007-01-01
<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Muntliga källor:

Intervjuer med tre musiklärare och 26 elever i år 9. Utförda mellan 2006-11-20 och 2006-12-05. Inspelning finns hos författarna.

Otryckta källor:

Lokala betygskriterier i musik, hämtade från hemsidan på skola 1. Av anonymitetsskäl ger vi inte ut någon adress.

Bilaga 1

Intervjuguide, elever

- Vet ni vad ni behöver göra för att få Godkänt i musik?
- Vad i så fall?

- Vet ni vad ni behöver göra för att få VG eller MVG?
- Vad i så fall?

- Om ni skulle får en ny klasskamrat, hur skulle ni tipsa för honom/ henne om vad man skall göra för att få ett bra betyg i musik?
- Varför betonar ni att dessa saker är viktiga?

- Tror ni det finns någonting annat som spelar roll för betyget?

- Ni fick ju betyg förra året i musik, tycker ni att de betygen som ni har fått är rättvisa? Varför inte?

Intervjuguide, lärare

Bakgrund:

- Hur gammal är du?
- Hur länge har du jobbat som musiklärare?
- Vad har du för utbildning, och när utbildade du dig?

Musikundervisningens upplägg klass:

- Vissa skolor har exempelvis pop-, rockprofiler, har ni något liknande här på skolan?
- Kan du beskriva kort vad ni har arbetat med i 7:an.
- Kan du beskriva mer ingående vad ni har arbetat med i 8:an och hur undervisningen sett ut hittills i årskurs 9?
- Finns det något arbetsätt som återkommer ofta i din undervisning?

Betyg

- Vad har du för tankar kring bedömning och betygssättning i musik?
- Finns det speciella tillfällen under terminen när eleverna får visa vad de kan, ex prov, uppspel?
- Väger dessa tillfällen tungt vid din betygssättning?
- Vad har du för tankar kring de nationella betygskriterierna?
- Hur förhåller du dig till de lokala betygskriterierna?
- Är några kriterier mer eller mindre viktiga för dig?
- Är du säker på att din bedömning av eleverna endast utgår från kriterierna, eller finns det andra aspekter som spelar in?

Kommunikation

- Hur gör du tydligt för eleverna vad som är betygsgrundande?
- Tycker du att du lyckas förmedla vad som är betygsgrundande till eleverna?
- Upplever du att det finns några moment där det är svårare att förklara för eleverna vad du bedömer?

Avslutande frågor:

- Finns det något annat som du själv skulle vilja tillägga om betyg och bedömning?
- Vilka moment/delar i musikundervisningen tycker du själv är roligast att arbeta med?

Till målsmän för elever i klass 9

Under nästa vecka (v. __) kommer en undersökning att genomföras i ert barns klass. Undersökningen utgör grunden för ett examensarbete inom lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet och behandlar bedömning och betygssättning i ämnet musik. Vi undrar nu om ditt barn får tillåtelse att medverka i denna undersökning.

Undersökningen kommer att göras i flera klasser på olika skolor inom de närmaste veckorna och vi skulle vara tacksamma för ert barns medverkan. Undersökningen kommer att gå till på det viset att ca fyra elever åt gången medverkar i en gruppintervju där de får diskutera och svara på frågor om bedömning och betygssättning i ämnet musik. Svaren vid intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt, varken namn på elever eller skola kommer att nämnas i arbetet.

Blanketten lämnas in till musiklektionen, senast på musiklektionen den _____.

Med vänliga hälsningar lärarstudenterna

Linda Löwenmark och Hanna Flensner

Till eleven: Ringa in det alternativ som passar dig:

Elevens namn

Jag, _____ **VILL / VILL INTE** medverka i denna undersökning.

Till målsman:

Datum

Underskrift av målsman

Namnförtydligande
